

Univerzita Hradec Králové
Přírodovědecká fakulta
Hudební katedra, Pedagogické fakulty UHK

Sborový zpěv v České Skalici ve druhé polovině
19. století a ve 20. století

Bakalářská práce

Autor: Olga Havlíková

Studijní program: B1501 Biologie

Studijní obor: Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání
Biologie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Skopal, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Olga Havlíková

Studium: S12457

Studijní program: B1501 Biologie

Studijní obor: Biologie se zaměřením na vzdělávání, Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: Sborový zpěv v České Skalici ve druhé polovině 19. století a ve 20. století

Název bakalářské práce AJ: Choral singing in Česká Skalice in the second half of the 19th and in the 20th century

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je na základě studia pramenů a odborné literatury zpracovat téma sborového zpěvu v České Skalici. Pozornost bude věnována církevnímu a světskému sborovému zpěvu v České Skalici v kontextu pěveckého dění v českých zemích, pěveckým sdružením (sborům) působícím ve městě ve druhé polovině 19. století a ve 20. století.

KLIMEŠ, Luboš. Spolkové pěvecké hnutí východních Čech v 70. - 80. letech XIX. století. in: Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, roč. XIV, s. 67 - 122, SCHEJBAL, Karel. Hudební život některých míst severovýchodní oblasti východočeského kraje. in: Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969, roč. IX, s. 61 - 85, VALOVÝ, Evžen. Sborový zpěv v Čechách a na Moravě. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1972, 254 s., VLČKOVÁ, Věra. Česká Skalice. Osobnosti kultury, umění a vědy. Červený Kostelec: P. Mervart, 2014, 214 s. ISBN 978-80-7465-102-1, archiválie, notový a obrazový materiál.

Garantující pracoviště: Hudební katedra,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Skopal, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Jiří Skopal, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 6.1.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Jiřímu Skopalovi, Ph.D. za ochotu, poskytnuté rady a cenné připomínky při vedení mé bakalářské práce. Děkuji také řediteli Muzea Boženy Němcové v České Skalici Mgr. Milanu Horkému, který mi umožnil studium materiálů z archivu Muzea Boženy Němcové.

Anotace

HAVLÍKOVÁ, Olga. *Sborový zpěv v České Skalici ve druhé polovině 19. století a ve 20. století*. Hradec Králové: Přírodovědecká fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015, 61 s. Bakalářská práce.

Práce je věnována sborovému zpěvu v České Skalici ve druhé polovině 19. a ve 20. století. Její úvodní část patří základním údajům z minulosti města a stručné charakteristice kulturního dění ve městě od druhé poloviny 18. století. Význačným centrem kulturního a vlasteneckého dění se stala Česká Skalice zejména v době národního obrození, od třicátých let 19. století. V kulturních dějinách města patří důležité místo také ochotnickému divadlu, symfonickému orchestru, hudebním sdružením různého druhu. V úvodní části práce jsou zmíněny rovněž osobnosti významných, s městem spjatých umělců, pedagogů, vědců. Následující část práce je věnována informacím o církevním a světském sborovém zpěvu v České Skalici v kontextu pěveckého dění v českých zemích. Na uvedenou část navazují oddíly o pěveckých sdruženích (sborech) působících ve městě ve druhé polovině 19. století (Božena, Eden, Bendl) a ve 20. století (Bendl, církevní a školní sbory, Komorní ženský pěvecký sbor). Závěrečná část práce patří významným sbormistrům působícím v České Skalici ve sledovaném období.

Klíčová slova: Česká Skalice, kulturní dějiny, sborový zpěv, významní sbormistři, Pěvecký sbor Bendl, Dětské pěvecké sbory, Pěvecký sbor Církve římskokatolické, Pěvecký sbor Církve bratrské, Pěvecký sbor Církve československé husitské

Annotation

HAVLÍKOVÁ, Olga. Choral singing in Česká Skalice in the second half of the 19th and in the 20th century. Hradec Králové: Faculty of Science, University of Hradec Králové, 2015, 61 pp. Bachelor Degree Thesis.

This thesis is about choral singing in the town Česká Skalice in the second half of 19. century and in 20. century. The initial chapter contains basic data about past events in this town and brief characteristics of culture events from the second half of 18. century. Česká Skalice has become a centre of culture and patriotism in the period of the National Revival, from 30's of 19. century. Amateur theatre, symphonic orchestra, musical associations of different kind occupy another important place in the culture history of the town. The initial chapter of this thesis contains information about important persons from this town like artists, teachers, scientists. The following section of the thesis is about church and secular choral singing in Česká Skalice in the context of singing events in Czech country. Another following section contains information about singing associations acting in the town in the second half of 19. century (Božena, Eden, Bendl) and in 20. century (Bendl, church and school chorals, Chamber female singing choir). The last chapter of this thesis discusses choirmasters from Česká Skalice in the reporting period.

Keywords: Česká Skalice, culture history, choir singing, important choirmasters, Choir Bendl, Children's choirs, Choir of the Roman Catholic Church, Choir of the Church of the Brethren, Choir of the Czechoslovak Hussite Church

Obsah

Úvod.....	7
1. Historie a kulturní život v České Skalici	8
2. Prameny a literatura k tématu	11
2.1. Prameny	11
2.2. Literatura	13
3. Z historie sborového zpěvu v českých zemích a v České Skalici.....	17
4. Sborový zpěv v České Skalici ve druhé polovině 19. století.....	24
4.1. Ženská pěvecká jednota Božena (1870 – 1882).....	24
4.2. Zábavní spolek Eden a Pěvecko-zábavní jednota Eden (1876 – 1881 a 1881 - 1884).....	26
4.3. Pěvecký sbor Bendl (1884 – 1899).....	27
5. Sborový zpěv v České Skalici ve 20. století.....	29
5.1. Pěvecký sbor Bendl (1900 – 1989).....	29
5.2. Pěvecký sbor Církve římskokatolické (1900 – 1999).....	33
5.3. Pěvecký sbor Církve bratrské (od 20. let).....	35
5.4. Pěvecký sbor Církve československé husitské (20. – 90. léta).....	36
5.5. Dětské pěvecké sbory (1900 – 1999).....	38
5.6. Komorní ženský pěvecký sbor (1992 - 1999).....	42
6. Českoskaličtí sbormistři.....	43
6.1. Z galerie významných sbormistrů působících v České Skalici ve druhé polovině 19. století.....	43
6.2. Z galerie významných sbormistrů působících v České Skalici ve 20. století.....	45
Závěr	54
Použité zdroje	55
Seznam příloh	61

Úvod

Téma mé bakalářské práce „*Pěvecké sbory v České Skalici ve druhé polovině 19. století a ve 20. století*“ jsem si vybrala zejména proto, že se již řadu let věnuji sborovému zpěvu. Postupně jsem byla členkou několika pěveckých sborů. Sboru prvního stupně Základní školy v České Skalici, sboru „Viktorka“ při druhém stupni Základní školy v České Skalici a sborů při Základní umělecké škole v Náchodě a v Jaroměři. Nyní jsem členkou Smíšeného sboru Univerzity Hradec Králové.

Problematika sborového zpěvu, historie pěveckých sborů a jejich vývoje v České republice, zejména v severovýchodních Čechách, v České Skalici, ve městě, ve kterém žiji, mě již řadu let zajímá.

Jednou z akcí, která mě zaujala a přivedla k historii hudebního, pěveckého dění v České Skalici, byly „Českoskalické hudební slavnosti“, uspořádané v roce 2004 v českoskalické Vile Čerych. Slavnosti, kterých jsem se zúčastnila, byly součástí Jiřinkových oslav. Navíc k nim byla uspořádána v prostorách Textilního muzeum TIBA a Muzea Boženy Němcové v České Skalici výstava s názvem „Z hudebních tradic České Skalice“. Výstavu jsem pomáhala instalovat, a tak jsem měla možnost poznat vystavené exponáty podrobněji. Tehdy jsem si uvědomila, jak bohatou a pestrou hudební minulost Česká Skalice má.

Hlavním cílem mé práce je informovat o pěveckých sborech, a to světských i církevních, které působily a působí v České Skalici, o sbormistrech, kteří je vedli, a přispět tak ke zpracování bohaté historie kulturního, zejména pak hudebního, dění ve městě.

V první a druhé kapitole se věnuji historii a kulturnímu životu v České Skalici, pramenům a literatuře k tématu. Třetí kapitola patří informacím o církevním a světském sborovém zpěvu v České Skalici v kontextu pěveckého dění v českých zemích, čtvrtá a pátá kapitola sborovému zpěvu v České Skalici ve druhé polovině 19. a ve 20. století. Šestou kapitolu tvoří informace o životních osudech, tvůrčím přínosu významných českoskalických sbormistrů.

1. Historie a kulturní život v České Skalici

Česká Skalice, město s bezmála šesti tisíci obyvatel, se nachází v Královéhradeckém kraji, v okrese Náchod, v místě, kde řeka Úpa opouští údolí pahorkatiny krkonošského podhůří a okolní krajina se otevírá do polabské roviny.

První nepřímá písemná zmínka o městě pochází z roku 1238¹. Je spjatá s Petrem ze Skalice, nejstarším známým příslušníkem rodu erbu zlatého střmene. Není však jasné, zda se vztahuje k tvrzi na levém břehu Úpy, v lokalitě Na Hradě, na území původně samostatné Velké Skalice, či k tvrzi na pravém břehu, při tehdejšímu brodu přes řeku, na teritoriu Malé Skalice (Skaličky).

Roku 1393 se stala Velká Skalice součástí náchodského panství, k roku 1490 se váže nejstarší písemný záznam místního jména Skalice Česká. Dochoval se na cínové křtitelnici ve farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici. V roce 1504 se stala Česká Skalice zřejmě městečkem. V deskách zemských je tak poprvé uvedena k roku 1545. Její vzestup byl umožněn nejen růstem počtu obyvatel obou skalických obcí, jejich výhodnou polohou na křižovatce stezky při Úpě (Úpská cesta) a strategicky důležité zemské obchodní stezky z Prahy do Vratislavi (Kladská cesta), ale zvláště rozvojem řemeslné, zejména textilní výroby. Česká Skalice tak byla po sídle náchodského panství, Náchodu, v šestnáctém až osmnáctém století jeho nejdůležitějším hospodářským centrem. Roku 1575 povýšila Hedvika Smiřická Českou Skalici na město a připojila k náchodskému panství maloskalickou tvrz. Ve válkách prusko-rakouských v 18. století bylo město ničeno vojsky obou válčících stran, roku 1866 se stal město a jeho okolí svědkem prohrané bitvy rakouského vojska s Prusy.

Pravděpodobně již od konce 16. století byl v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici provozován organizovaný liturgický zpěv. Už ve druhé polovině 18. století se v České Skalici údajně hrálo ochotnické divadlo.²

Význačným centrem kulturního a vlasteneckého dění se staly obě Skalice³ v době národního obrození, od třicátých let 19. století. Zrodila se v nich tehdy například

¹Viz BAŠTECKÁ, Lydia. Kde hledat počátky České Skalice. 760 let první písemné zmínky, in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1998, č. 16, s. 2 – 3. ISSN 1210-6135

² Viz MATĚNOVÁ, Jana. Ochotnické divadlo v České Skalici. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2013, č. 47, s. 34 – 36. ISSN 1210-6135

tradice Jiřinkových slavností⁴, spjatých mimo jiné s Boženou Němcovou, Bedřichem Smetanou, Václavem Klimentem Klicperou či L'udovítem Štúrem. Důležité místo v kulturních dějinách města zaujímá již první etapa slavností (1837 – 1847). V jejich rámci byly pořádány koncerty, pěvecká vystoupení, plesy ...⁵

V roce 1845 byla v České Skalici založena, z iniciativy Josefa Arnošta Koliska, učitele a významné osobnosti kulturního dění⁶, knihovna, určená nejen mládeži, ale i dospělým.⁷ Rok 1870 je spjat se zrodem Ženské pěvecké jednoty Božena, rok 1876 se vznikem Zábavního spolku Eden a rok 1884 s ustavením Pěveckého sboru Bendl. V roce 1876 napomohl Josef Arnošt Kolisko vzniku čtenářské besedy Božena Němcová.⁸ Roku 1868 byla v České Skalici založena TJ Sokol, která se ve městě stala rovněž významným organizátorem kulturního dění. Pravděpodobně již od roku 1914 existovalo při TJ⁹ Sokol Česká Skalice loutkové divadlo¹⁰. V roce 1891 byl v České Skalici založen okrašlovací spolek a spolek pro udržování hrobů a pomníků na bojištích z roku 1866. Roku 1902 bylo ve městě založeno vlastivědné muzeum, předchůdce v roce 1931 vzniklého Muzea Boženy Němcové, prvního českého literárního muzea.¹¹

³ V roce 1942 byly Česká Skalice a Malá Skalice sloučeny v Českou Skalici. Kostel Nanebevzetí Panny Marie, s nímž je spjat církevní sborový zpěv, se nachází v Malé Skalici. Kaple se na místě dnešního kostela připomíná již roku 1350. Dnešní barokní podobu získal kostel rozsáhlou přestavbou dokončenou roku 1825. K počátkům Malé a Velké Skalice naposledy MUSIL, František. Rod erbu třmene a vrcholná kolonizace kraje na střední Úpě a střední a horní Metuji (I). in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratři Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2008, č. 37, s. 29 – 34. ISSN 1210-6135 a TÝŽ, Rod erbu třmene a vrcholná kolonizace kraje na střední Úpě a střední a horní Metuji. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratři Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2009, č. 38, s. 24 – 27. ISSN 1210-6135

⁴ Viz KVĚTENSKÝ, Vlastimil. *Jiřinkové slavnosti 1837 – 1847*. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1964, s. 12-15

⁵ K hudebním, respektive pěveckým programům Jiřinkových slavností viz kapitola Z historie sborového zpěvu v českých zemích a v České Skalici této práce.

⁶ K J. A. Koliskovi, který byl, mimo jiné, prvním sbormistrem ženské pěvecké jednoty Božena (1870 – 1882), viz např. VLČKOVÁ, Věra. *Česká Skalice. Osobnosti kultury, umění a vědy*. Červený Kostelec: P. Mervart, 2014, s. 88 – 91. ISBN 978-80-7465-102-1

⁷ Viz KVĚTENSKÝ, Vlastimil. Z dějin obrozenské knihovny v České Skalici. in: *Práce musea v Hradci Králové. Acta musei reginaehradecensis. Serie B. Vědy společenské. Scientiae sociales*. Hradec Králové: Východočeské nakladatelství (Havlíčkův Brod), 1964, roč. VI, s. 3 – 45 nebo TÝŽ, *Knihovny Náchodská za obrození*. Hradec Králové 1968, 257 s.

⁸ Viz HORKÝ, Roman. Čtenářská beseda Božena Němcová v České Skalici a její role v kulturním životě maloměsta. in: *Stopami dějin*. Náchod: Státní okresní archiv, 2000, roč. 6, s. 99 – 142. ISBN 80-86676-00-5, ISSN 1210-6135

⁹ TJ – tělocvičná jednota

¹⁰ Viz NOVÁK, Jan. *Nejstarší amatérské loutkářské soubory v ČSR*. Olomouc: SAL SČDO, 1983, s. 39

¹¹ Viz MÜHLSTEIN, Ludvík. 60 let prvního českého literárního muzea, in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratři Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1991, č. 1 – 2, s. 7 – 10. ISSN 1210-6135

Již před první světovou válkou měla českoskalická veřejnost možnost navštěvovat „kinematografická představení“. Kinematografickou licenci pro stálé kino obdržela Česká Skalice v roce 1921.¹² V roce 1943 byl ve městě založen symfonický orchestr¹³, jehož minulost je spjata rovněž s historií Pěveckého sboru Bendl a s jeho sbormistry.

Spisovatelka Božena Němcová (1820 – 1862) v nedalekých Ratibořicích vyrůstala a v letech 1824 – 1833 navštěvovala v České Skalici školu. K významným rodákům města, k osobnostem spjatým s kulturním děním v něm, patří například spisovatelé, regionální historici J. M. Ludvík (1796 – 1857), Jan Klos (1841 – 1929), Václav Šrám (1851 – 1909), Václav Řezníček (1861 – 1924), překladatel Jaroslav Franke-Skalický (1867-1947), vynálezce Václav Blahník (1869 – 1896), pedagogové, vědci František Grešl (1845 – 1911), Ctibor Blatný (1897 – 1978), Vladimír Vlach (1919 – 1998), Václav Ducháč (1952 – 2004), malíři Jindřich Vlček (1885 -1968), Joža Mikš (1901 – 1966), Josef Vondráček (1906 – 1983) Stanislav Gaber (1908 – 2001), Hana Pluhařová (1912 – 1956), Karel Vondráček (1948), sochař Josef Škoda (1901 – 1949), operní pěvkyně Magda Špaková (1924 – 1990), varhaník a dirigent Boris Joneš (1932).

Počátky České Skalice jsou spjaty s první polovinou 13. století. Město se těší bohaté kulturní minulosti. Pravděpodobně již od konce 16. století byl v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici provozován organizovaný liturgický zpěv, ve druhé polovině 18. století se v České Skalici údajně hrálo ochotnické divadlo. Důležitým centrem kulturního a vlasteneckého dění se staly obě Skalice v době národního obrození, od třicátých let 19. století. Poslední třetina 19. století je v kulturních dějinách města spjata se vznikem ženského a mužského světského pěveckého sboru.

¹² Viz HAVLÍK, Vlastimil. Českoskalický kinematograf. in: *Rodným krajem. Sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1992, č. 5, s. 32. ISSN 1210-6135

¹³ Viz ŘEHÁK, Karel. *Česká Skalice – město hudební*. Praha: Karel Řehák, 2004, počítačový print, s. 7 - 15

2. Prameny a literatura k tématu

2.1. Prameny

Hodnotné archivní prameny ke sborovému zpěvu v České Skalici ve druhé polovině 19. a ve 20. století (Ženská pěvecká jednota Božena, Pěvecko-zábavní jednota Eden, Pěvecký sbor Bendl) jsou uloženy v Muzeu Boženy Němcové v České Skalici, ve Státním okresním archivu v Náchodě (pamětní knihy a kroniky obecných a měšťanských škol a školního divadla v České Skalici), v Základní devítileté škole v České Skalici (kroniky od roku 1971). V soukromém archivu Mgr. Magdy Riegerové – Michalové se nachází Kronika Pěveckého komorního sboru (Ženského komorního pěveckého sboru). Česká Skalice 1992 – 2005.

Ke strojopisům a počítačovým printům, z nichž jsem čerpala, patří zejména práce Václava Lukáše *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*¹⁴, diplomová práce *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*,¹⁵ obhájená v roce 2007 Věrou Vlčkovou na Hudební katedře Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové, a pojednání Karla Řeháka *Česká Skalice – město hudební*,¹⁶ zpracované u příležitosti výstavy Česká Skalice – město hudební, uspořádané v Textilním muzeu TIBA a Muzeu Boženy Němcové v České Skalici v roce 2004¹⁷.

Václav Lukáš věnoval svoji práci ženské pěvecké jednotě Božena (1870 – 1882), zábavnímu spolku Eden (1876 – 1884), aktivitám pěveckého sboru Bendl v letech 1884 – 1976, jeho sbormistrům.

Věra Vlčková se ve své práci zaměřila na českoskalické pěvecké sbory a orchestry. Pokud jde o pěvecké sbory, věnuje se Bendlovi, respektive Edenu, a dále pěveckým sborům církevním (církve římskokatolické, bratrské, československé husitské), školním a Dětskému pěveckému sboru při Závodním klubu ROH¹⁸ B.

¹⁴ LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. 79 s.

¹⁵ VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. 287 s.

¹⁶ ŘEHÁK, Karel. *Česká Skalice – město hudební*. Praha: Karel Řehák, 2004, počítačový print, 82 s. + 18 s. příloh

¹⁷ HAVLÍK, Vlastimil. Z hudebních tradic České Skalice. *Českoskalický zpravodaj*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, září 2004, s. 12

¹⁸ ROH – Revoluční odborové hnutí

Němcové. Minimální pozornost věnovala Ženské pěvecké jednotě Božena. Do oddílu Významní dirigenti a sbormistři své práce nezařadila medailony několika sbormistrů dvou z historického hlediska nejvýznamnějších českoskalických pěveckých sborů. V případě Ženské pěvecké jednotě Božena J. A. Koliska a Viléma Wolfa staršího a v případě Pěveckého sboru Bendl Josefa Chládko, Viléma Wolfa mladšího a Jaroslava Voňku.

Karel Řehák se zaměřil v 19. kapitole (s. 69 – 75) svého textu *Česká Skalice – město hudební* (2004) na sborové tradice v České Skalici. Pojednává o ženské pěvecké jednotě Božena, o zábavním spolku Eden a pěveckém sboru Bendl. 10. kapitola (s. 23 – 36) Řehákovy práce, „Dirigenti“¹⁹, je věnována i sbormistrům, neboť v mnoha případech se dirigenti (Karel Hejzlar starší a mladší, Karel Knop, Dalibor Doubek, Karel Tomíček, Rudolf Matys) věnovali i řízení sborů. 20. kapitola (s. 75 – 81)²⁰ Řehákovy práce je věnována sbormistrům Ženské pěvecké jednoty Božena, Zábavního spolku Eden a Pěveckého sboru Bendl (J. A. Kolisko, V. Wolf starší a mladší, J. Poličanský, J. Chládek, Karel Hejzlar starší a mladší, Karel Knop, Dalibor Doubek, Rudolf Matys).

K dispozici jsem měla také strojopis projevu Karla Červeného v českoskalickém závodním klubu ROH Boženy Němcové k 100. výročí založení pěveckého sboru Bendl²¹ z 30. října 1976²².

Čerpala jsem rovněž z článků otištěných v periodickém tisku - v Československém varhaníku, v novinách (Náchodské listy, Lidová demokracie, Pochodeň, Náchodský deník, Náš čas ...), v Českoskalickém zpravodaji.²³

Například článek *Z České Skalice n. Ú. (O našem hudebním životě)* podepsaný šifrou „Národní“, otištěný v Československém varhaníkovi z 15. prosince 1885 (s. 78) přináší stručnou informaci o stavu chrámové hudby – chrámového sboru ve městě a obsáhlejší informaci o dění v Pěveckém sboru Bendl, mimo jiné též o skutečnosti, že byl v dubnu roku 1885 v České Skalici zásluhou sbormistra Josefa Chládko vytvořen

¹⁹ V kapitole je pojednáno zejména o dirigentech Městského symfonického orchestru.

²⁰ K. Řehák uvádí, že pro kapitolu čerpal z práce LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. 79 s.

²¹ ČERVENÝ, Karel. *Projev v závodním klubu ROH BN k 100. výročí založení Bendla*. Česká Skalice: 1976, strojopis, 6 s.

²² V roce 1876 byl však založen zábavní spolek Eden. V pěvecký sbor Bendl byl Eden transformován v roce 1884. Viz např. Národní, *Z České Skalice n. Ú. (O našem hudebním životě)*. *Československý varhaník*. Německý Brod: Václav Vlastimil Hausmann, prosinec 1885, roč. 1, č. 10, s. 78

²³ Viz oddíl Použité zdroje této práce.

ženský pěvecký sbor, který se stal následně součástí Bendla, a tak tedy - dle autora článku - „*mohutného smíšeného sboru*“.²⁴

Informace k tématu své práce jsem získala rovněž z rozhovorů s pedagožkou, sbormistryní a zpěvačkou Mgr. Magdou Riegrovou – Michalovou, s pedagogem, hudebníkem a sbormistrem PaedDr. Ladislavem Skořepou, s organizátorkou a zpěvačkou Helenou Skořepovou, s mnoholetým kronikářem České Skalice Jiřím Samkem.

Nejpřínosnějšími prameny pro moji práci byly archiválie uložené ve Státním okresním archivu v Náchodě (informace k českoskalickým školním pěveckým sborům) a v Muzeu Boženy Němcové (informace k Ženské pěvecké jednotě Božena, Zábavnímu spolku Eden, Pěvecko-zábavní jednotě Eden, Pěveckému sboru Bendl). Řadu přínosných informací k tématu jsem získala z kvalifikační práce Václava Lukáše *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti* (1978) a z diplomové práce Věry Vlčkové *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici* (2007). Z novinových článků pro mě byla podnětná stať *Z České Skalice n. Ú. (O našem hudebním životě)* podepsaná šifrou „Národní“ a otištěná v Československém varhaníkovi z 15. prosince 1885.

Soupisu pramenů patří oddíl Použité prameny této práce.

2.2. Literatura

Obecná literatura

Nejvíce informací jsem k společenskému, sborovému zpěvu, církevnímu zpěvu - církevní hudbě, pěveckým sborům, zpěváckým (hudebním) spolkům, sborům a sbormistrům působícím v České Skalici, respektive v Malé Skalici, získala v níže uvedených slovnících a hudebních místopisech, publikacích, statích ze sborníků.

Pokud jde o slovníky a hudební místopisy²⁵, informace jsem čerpala zejména ze *Slovníku české hudební kultury* (1997). Zaujal mne obsah několika hesel. V heslu

²⁴ Národní, Z České Skalice n. Ú. (O našem hudebním životě). *Československý varhaník*. Německý Brod: Václav Vlastimil Hausmann, prosinec 1885, roč. 1, č. 10, s. 78

²⁵ V „Seznamu zpěváckých spolků slovanských“, otištěném (s. 70 – 80) v práci MELIŠ, Emanuel Antonín. *Průvodce hudební*. Praha: 1869, je Skalice Česká uvedena, avšak bez údaje o „spolku“. Ženská pěvecká jednota Božena byla v České Skalici založena roku 1870 a Zábavní spolek Eden, pozdější Pěvecký sbor Bendl, v roce 1876.

„Česká Skalice“ (s. 129), jsou zmíněny literátské bratrstvo, pořádání Jiřinkových slavností, spjatých s hudbou a se zpěvem. V heslu jsou uvedeny také Ženská pěvecká jednota Božena, Pěvecko – zábavní jednota Eden Pěvecký sbor Bendl, Karel Hejzlar st., „tamější ředitel kůru v letech 1906-34 ... sbormistr spolku Bendl ... městský kapelník“. V souvislosti s českoskalickým Městským symfonickým orchestrem jsou jmenováni rovněž sbormistři Dalibor Doubek, Karel Tomíček a Rudolf Matys. Prostudovala jsem též hesla „církevní hudba“ (s. 98 – 100), „čtvero zpěv“ (s. 137), „hudební spolky“ (s. 335 – 336), „literátská bratrstva“ (s. 518 – 519, na s. 518 je zmíněno, jako významné, rovněž bratrstvo v České Skalici), „pěvectví“ (s. 691–692), „sbor“ (s. 810 – 814), „sbormistr“ (s. 814 – 815), „sborová tvorba“ (s. 815 – 816), „společenský zpěv“ (s. 865), „zpěv“ (s. 1027).

V *Československém hudebním slovníku osob a institucí* (1963 a 1965) jsem se seznámila zejména s obsahem hesel věnovaných „literátským bratrstvům“ (s. 837–838) a „zpěváckým spolkům“ (s. 1002 – 1005).

Údaje ke sbormistrům působícím v České Skalici, respektive v Malé Skalici, jsem čerpala zejména z *Československého hudebního slovníku osob a institucí* (1963 a 1965): hesla Dalibor Doubek (s. 258), Karel Hejzlar st. (s. 416), Karel Knop (s. 82, s. 686), Rudolf Matys (s. 272) a Karel Tomíček (s. 782), a z dvousvazkové práce Zdeňka Stárka *Slovník českých sbormistrů* (1982), v ní jsou uvedeni Dalibor Doubek (s. 93 – 94), Karel Hejzlar st. (s. 150 – 151), Karel Tomíček (s. 608) a Jaroslav Voňka (s. 671), a z práce Věry Vlčkové *Česká Skalice. Osobnosti kultury, umění a vědy* (2014): hesla Karel Červený (s. 27 – 29), Dalibor Doubek (s. 36 – 37), Karel Hejzlar st. (s. 61 – 62), Karel Hejzlar ml. (s. 63 – 64), Josef Chládek (s. 76 – 78), Karel Knop (s. 82 – 83), Josef Arnošt Kolisko (s. 88 - 91), Rudolf Matys (s. 104 – 107), Jan Poličanský (s. 137 – 139), Ladislav Skořepa (s. 153 – 154), Karel Tomíček (s. 176 – 178). V práci Jiřího Uhlíře *Osobnosti Jaroměře* (2011) je uvedeno heslo Jaroslav Voňka (s. 179 - 180).

Ludmila Vrkočová píše v publikaci *Domovem hudby* (1988) na s. 249 – 250, v souvislosti s Českou Skalicí, o Jiřinkových slavnostech, významné kulturní události, v jejichž hudebních programech zaznívaly „oslavné čtvero zpěvy“²⁶ komponované

²⁶ Čtvero zpěv (zpěvy čtverhlasé) – produkce pěveckého kvarteta. Předchůdce sborového zpěvu.

bratry „Geislerovými“²⁷. V přehledu literátských bratrstev, zařazeném do publikace, je zastoupena rovněž Česká Skalice - 17. a 18. století (s. 375).

Z titulů přehledového a obecného charakteru pro mne byla přínosem práce Evžena Valového *Sborový zpěv v Čechách a na Moravě* (1972). Autor se v Úvodu práce věnuje kategorizaci a hlavním etapám vývoje českého sborového zpěvu (s. 9 – 15), charakteristickým rysům sborového evropského zpěvu v XIX. století (s. 16 – 23) a předchůdcům českého společenského sborového zpěvu (s. 24 – 29). Informace pro moji práci jsem čerpala z kapitol Český mužský čtvero zpěv (s. 30 – 37) a z následujících kapitol věnovaných historii zpěváckých spolků v Čechách a na Moravě od jejich počátků v polovině 19. století až po rok 1951 (s. 38 – 230). Součástí titulu jsou rovněž rejstříky osob a pěveckých těles²⁸.

V prvním dílu *Dějiny české hudební kultury 1890 - 1945* (1972) mne zaujaly oddíl 4 „Církevní hudba“ (s. 78 – 79), kapitoly I. Hudební život a oddíl 4 „Sborová tvorba“ (s. 174 – 175) kapitoly III. Hudební druhy a žánry, z práce *Hudba v českých dějinách od středověku do nové doby* (1989) jsem čerpala informace z pasáží věnovaných hudbě v kostele, literátským bratrstvům a zpěvu obce věřících (s. 98 – 101 a 168) a společenskému a sborovému zpěvu (s. 367 – 369).

Na zásadní význam hudby, sborového zpěvu, v kulturních dějinách České Skalice upozorňuje v úvodu své, již výše zmíněné práce *Česká Skalice. Osobnosti kultury, umění a vědy* (2014) Věra Vlčková.

Karel Schejbal věnoval část své stati *Hudební život některých míst severovýchodní oblasti Východočeského kraje* (1969), věnované sondám do dění v šesti městech, rovněž České Skalici (s. 63 – 64). V jí věnované pasáži se věnuje mimo jiné založení Pěvecko-zábavní jednoty Eden, vzniku a činnosti Pěveckého sboru Bendl. Autor ve stati uvádí také zajímavý fakt, že sbor od druhé poloviny osmdesátých let 19. století spolupracoval s okolními pěveckými sbory a vojenskými kapelami z Josefova a v poznámce č. 3 konstatuje, že „*Odhalení pomníku B. Němcové v r. 1888, při němž došlo k prvnímu společnému vystoupení, vytvořilo základy pozdější pěvecké župy Bendlovy (založena 1893).*“²⁹

²⁷ Správně bratry Geislerovými (Kejslarovými). Viz VLČKOVÁ, Věra. *Česká Skalice. Osobnosti kultury, umění a vědy*. Červený Kostelec: P. Mervart, 2014, s. 46 – 48. ISBN 978-80-7465-102-1

²⁸ V rejstříku pěveckých těles je odkázáno rovněž na českoskalický pěvecký sbor Bendl (s. 188).

²⁹ SCHEJBAL, Karel. Hudební život některých míst severovýchodní oblasti Východočeského kraje. in: *Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969, roč. IX, s. 63

Luboš Klimeš ve stati *Spolkové pěvecké hnutí východních Čech v 70. – 80. letech XIX. století* (1971)³⁰, navazuje jí na svoji stať *Počátky spolkového pěveckého hnutí ve východních Čechách* (1969), zmiňuje (s. 75) Ženskou pěveckou jednotu Božena a vznik a léta působení (s. 80, 91 a 96) Pěvecko-zábavní jednoty Eden, předchůdce Pěveckého sboru Bendl. Skutečnosti však neodpovídá konstatování autora na s. 80, že „*záznamy z první fáze činnosti spolku v letech 1876 – 1881 se nedochovaly.*“³¹ Klimeš zmiňuje též transformaci zábavního spolku Eden v pěvecký sbor Bendl a počátky jeho činnosti (s. 98, 102 - 103). Nesprávně však datuje, v tabulce „Sbory založené od roku 1856 do 1889“, založení Bendla do roku 1883. Bendl byl založen, respektive jeho předchůdce Eden byl v Bendl transformován, v roce 1884.

Za nejpřínosnější pro moji práci považuji stati Evžena Valového *Sborový zpěv v Čechách a na Moravě* (1972), Karla Schejbala *Hudební život některých míst severovýchodní oblasti Východočeského kraje* (1969) a Luboše Klimeše *Spolkové pěvecké hnutí východních Čech v 70. – 80. letech XIX. století* (1971) a práci Věry Vlčkové *Česká Skalice. Osobnosti kultury, umění a vědy* (2014). Našla jsem v nich konkrétní informace.

Soupisu literatury patří oddíl Použitá literatura této práce.

³⁰ Ve stati se věnuje období od konce šedesátých do konce osmdesátých let 19. století.

³¹ V archivu Muzea Boženy Němcové v České Skalici jsou uloženy *Protokoly zábavního spolku „Eden“*. 1876 – 1882, rukopis, nepag. a *Jednací protokol pěvecko zábavní jednoty Eden (Bendl) v České Skalici*. 1881 – 1906, rukopis, nepag.

3. Z historie sborového zpěvu v českých zemích a v České Skalici

V historii českoskalického kulturního dění zaujímá významné místo společenský, sborový zpěv. Dalším fenoménem hudební minulosti České Skalice je v roce 1943 založený Městský symfonický orchestr.³² V České Skalici působily a působí také taneční orchestry, big beatové, respektive rockové a punkové kapely, sdružení spjatá s interpretací historické, folkové, trampské, country, alternativní a etnické hudby.³³

Počátky společenského, sborové zpěvu v České Skalici jsou spjata s církevní hudbou, se zpěvem ve farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici.³⁴

Církevní hudba – činnost chrámových, kostelních sborů, se v českých zemích rozvíjí od středověku. Od druhé poloviny 15. do druhé poloviny 18. století působila při chrámech a kostelech laická literátská bratrstva.

Pěvecké hnutí, světský společenský zpěv, který je považován za předstupeň organizovaného sborového zpěvu, se v Čechách začíná rozvíjet, v rámci úsilí o demokratizaci a nacionalizaci hudební kultury, od druhé třetiny 19. století.³⁵ Pro rozvoj měšťanských hudebních, zpěváckých spolků, měšťanských pěveckých sdružení, byly významnými zvláště revoluční roky 1848 – 1849, v nichž byly položeny základy k pádu rakouského konzervativního absolutistického režimu, k vydání patentu a zákona z padesátých a šedesátých let a zejména pak přijetí Říjnového diplomu z roku 1860, který umožnil zakládání českých spolků všeho druhu.³⁶ Z významných sborů vznikly

³² Orchester existoval v letech 1943 – 1973, respektive 1943 - 1978. Viz ŘEHÁK, Karel. *Česká Skalice – město hudební*. Praha: Karel Řehák, 2004, počítačový print, s. 7 – 15

³³ Viz VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. 287 s.

³⁴ Už roku 1350 se na místě kostela připomíná kaple. Dnešní barokní podobu získal kostel rozsáhlou přestavbou dokončenou roku 1825. Blíže viz např. MÜHLSTEIN, Ludvík. *Česká Skalice. Ratibořice*. Česká Skalice: Městský úřad – Muzeum Boženy Němcové, 1996, s. 37.

³⁵ „Pěstoval se pro obecnou zábavu ve vlasteneckém duchu na koncertech, plesech, tanečních zábavách, v tanečních hodinách i na společných výletech jako demonstrativní projev národního smýšlení...“. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997, 1035 s. ISBN 80-7058-462-9. Pěvecké spolky se významně podílely na veřejném dění, a to ve městech i na venkově. Vystupovaly při odhalování pomníků a pamětních desek, při oslavách výročí osobností vědy, kultury a politického života, při otvírání veřejných budov, zahajování provozu železnice, mostů a dalších technických zařízení. Jejich vystoupení byla obvyklou součástí akcí regionálního i nadregionálního významu.

³⁶ „...spolkové pěvecké a hudební hnutí se v českých zemích řídilo císařským patentem z 26. 11. 1852, č. 253, ř. z., potom zákonem z 15. 11. 1867, č. 134, ř. z. o spolkovém právu, který byl dále upravován v letech 1919 a 1939 a teprve po vzniku komunistického režimu byl nahrazen zákonem č. 68/1951 Sb. a prováděcí vyhláškou ministerstva vnitra č. 320/51 ze 4. 10. 1951.“ *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997, 1035 s. ISBN 80-7058-462-9

hned v roce 1860 a v letech bezprostředně následujících Beseda brněnská (1860), pražský Hlahol (1861), plzeňský Hlahol (1862). Kromě měšťanských sdružení tehdy vznikaly také akademické (studentské) pěvecké sbory, například v Praze, Olomouci a v Brně. Kupříkladu v Brně existoval od druhé poloviny 19. století pěvecký sbor (spolek) tamní německé techniky Markomannen.³⁷

K prvním pěveckým sborům, spolkům, patřily sbory německé, následovaly sbory jazykově, národnostně, smíšené a ryze české. Ve východních Čechách v letech 1856-62 například Slavoj v Chrudimi, Lubor v Novém Bydžově, Jasoň v Německém Brodě nebo Vlastimil v Litomyšli. Do roku 1860 vzniklo v českých zemích asi padesát sborů, z toho asi sedmnáct českých.³⁸ Od šedesátých let vznikají první ženské sbory, a to buď jako „dámské odbory“ mužských sborů nebo jako samostatné ženské pěvecké spolky či jednoty. K prvním ženským sborům ve východních Čechách patří sbory v Trutnově či v Novém Bydžově. Již v sedmdesátých letech se však vlastenecký duch z činnosti některých spolků začíná vytrácet. Do jejich repertoáru se dostávají práce zábavného žánru, různé lidové zpěvohry a operetky. Spolků navíc začalo ubývat, rozpadaly se zejména zpěvácké spolky na malých městech a na venkově.

Od konce šedesátých let 19. století byla činnost pěveckých sborů organizována. *„Na závěr slavností 18. května 1868 se na návrh pražského Hlaholu sešli zástupci spolků a byla ustanovena Jednota zpěváckých spolků českoslovanských, první organizace měšťanských sborů minulého století, mající své pokračování v Ústřední jednotě zpěváckých spolků českoslovanských (1900), Pěvecké obci československé (1919) a po sloučení se Svazem dělnických pěveckých spolků (zal. 1908) v Pěvecké obci*

³⁷ *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997, s. 80. ISBN 80-7058-462-9

³⁸ „... r. 1863 již existovalo v Čechách 79 a na Moravě 19 českých spolků. Z iniciativy Hlaholu byl r. 1862 v Praze uspořádán sjezd zpěváckých spolků, značný význam pak měla národní pěvecká slavnost, konaná v Brně r. 1863 při příležitosti oslavy tisíciletého výročí příchodu Cyrila a Metoděje. Další sjezd se konal z popudu Hlaholu r. 1864. Snahy o koordinaci českých pěveckých spolků vedly k založení Věstníku českoslovanských zpěváckých spolků (1867) a posléze k vytvoření Jednoty zpěváckých spolků českoslovanských (1868), která se r. 1900 změnila v Ústřední jednotu zpěváckých spolků českoslovanských, přičemž r. 1919 přijala název Pěvecká obec česká.“ *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997, s. 812. ISBN 80-7058-462-9

„O významu z. s. (zpěváckých spolků) svědčí již jejich počet. Přesný soupis sotva bude kdy lze sestavit pro neúplnost materiálu, fluktuaci a organizační změny. Seznam Melišův (1869 ...) zaznamenává 180 z. s. (zpěváckých spolků) ve 177 místech českých, 50 v 49 moravských a 3 ve 3 slezských, úhrnem tedy 233 ve 229 místech. Za celou dobu trvání můžeme zachytit ve 416 českých místech 622 z. s. (ve Velké Praze 107), 340 ve 259 moravských a 21 v 15 slezských, úhrnem tedy 983 z. s. v 690 místech. Převážná jejich část byla jenom místního rázu, mnoho jich vůbec nevyvíjelo větší pěveckou činnost (zvl. venkovské jednoty čtenářsko-pěvecké) anebo brzy zašlo.“ *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1963 a 1965. 1. sv. A – L, 853 s., 2. sv. M – Ž, s. 1004

české (1939). Činnost této organizace byla zastavena v roce 1951. “³⁹ Ve východních Čechách bylo pro organizování činnosti, spolupráce sborů důležité „založení První české pěvecké (později i hudební) župy v Nové Pace v roce 1891 a Pěvecké župy severovýchodních Čech (později Bendlovy) v Náchodě v roce 1893.“⁴⁰

Na přelomu století byly sbory, spolky, v mnoha případech zakládány, utvářeny na principu sociálním, profesním, politickém. Vznikaly samostatné sbory dělnické, sokolské, sbory politických stran, církví ... Po roce 1945, respektive 1948, „se amatérské zpěvacké a další analogické spolky či sdružení převedly na novou základnu, zejména přičleněním souborů k ROH a k mládežnické organizaci, začleněním aktivit do forem státně organizované lidové tvořivosti, resp. zájmové umělecké činnosti apod., čímž tradiční spolková základna fakticky i právně zanikla (k obnově hudebně spolkové činnosti dochází od r. 1989 – rozmanité hudební spolky mohou být zakládány jako tzv. občanská sdružení podle zákona č. 83/90 Sb. s povinností zaregistrovat se na ministerstvu České republiky. . . .“⁴¹

V 17. a 18. století, a možná již v 16. století, existovalo při farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici utrakvistické literátské bratrstvo, používající též významnou literárně hudební památku - českoskalický utrakvistický graduál z roku 1567⁴².

Literátská bratrstva byla společenství zejména vzdělaných měšťanů, též však drobných řemeslníků. Věnovala se především liturgickému zpěvu v kostele. Vznikala ve městech, ale i na venkově. V Čechách zejména v 15. století. Obvykle byla utrakvistická.⁴³ Po třicetileté válce, v rámci rekatolizace, zanikla nebo byla přeměněna

³⁹ KLIMEŠ, Luboš. Počátky spolkového pěveckého hnutí ve východních Čechách, in: *Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969, roč. IX, s. 53

⁴⁰ KLIMEŠ, Luboš. Spolkové pěvecké hnutí východních Čech v 70. – 80. létech XIX. století. in: *Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, roč. XIV, s. 113

⁴¹ *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997, s. 336. ISBN 80-7058-462-9

⁴² K českoskalickému graduálu viz VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby*. Praha: Panton, 1988, s. 375; HARVILKO, Jan. Českoskalický graduál z roku 1567. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1998, č. 16, s. 42 – 43. ISSN 1210-6135 a PETITHANOVÁ, Lucie. Českoskalický graduál z roku 1567. In: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2001, č. 23, s. 10 – 12. ISSN 1210-6135

⁴³ „Bratrstvo bylo zpravidla přidruženo k jednomu kostelu, vládlo dosti značným majetkem a řídilo se zčásti zásadami cechovní organizace. Literáti mívali vlastní artikule, samosprávu, jmění, někdy pak i zvláštní kůr v kostele (latinský, český, též obojí). K úkolům patřila starost o sociální zabezpečení členů, péče o náboženský život příslušníků, ale i o školu. Zpívalo se při bohoslužbě, procesích a pohřbech, tuto funkci však plnila jen část členstva (zpravidla 8 – 12 členů souboru řízené kantorem, někdy i větší kolektivy, přičemž mužské hlasy se doplňovaly chlapčeckými). Literáti měli rovněž usměrňovat zpěv věřících (...) Literátská bratrstva zhotovovala a používala četné sborníky, zvl. kancionály, české i latinské graduály, rorátníky, žaltáře, antifonáře, někdy též hlasové knihy.“ *Slovník české hudební kultury*. Praha 1997, s. 518.

v náboženská, katolická bratrstva, či pohřební korporace. Tak tomu bylo i v České (Malé) Skalici.⁴⁴ V roce 1783 byla literátská bratrstva, spolu s dalšími bratrstvy, josefínským opatřením zrušena. K. Konrád o českoskalickém literátském bratrstvu, jeho nástupci, uvádí: „*Staré liter. bratrstvo bylo v městě České Skalici n. Úpou při farním kostele nanebevzetí Panny Marie; neboť v licitačním protokole z r. 1786 dí se o bratrském pulpitu, že jest od velmi pradávných časů porouchaný (...) Ročně konali jako jiní společné 'shromáždění' všeho členstva, při němž vydali (r. 1783) za pivo 19 zl. 48 kr., za chléb, sýr a máslo 5 zl. 22 kr. Měli také zápisník členů a knihu pravidel, r. 1717 založenou, pak dvě svítilny k průvodu s Nejsvět. Svátostí k nemocnému*“.⁴⁵

Českoskalický graduál používalo po třicetileté válce katolické bratrstvo, které mělo k dispozici též kancionál Josefa Božana Slaviček rájský nebo žaltář z roku 1783. Kancionál obsahuje na devět set písní a vydal ho v roce 1719 v Hradci Králové hrabě F. A. Špork.⁴⁶ Podle K. Konráda však kancionál „někdo bratrstvu daroval až r. 1772“⁴⁷ Graduál, významná rukopisná památka, reprezentovala Českou Skalici na Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895. Je, podobně jako Božanův Slaviček rájský a zmíněný žaltář, uložen v knihovně Muzea Boženy Němcové.

V rámci již zmíněných Jiřinkových slavností byly pořádány též různé hudební produkce - pěvecká vystoupení, koncerty, plesy. Podíleli se na nich místní hudebníci, bratři Geislerové, měšťan Pitaš, učitel Wolf. V roce 1839 navštívil Jiřinkové slavnosti Bedřich Smetana a byl jimi inspirován k složení Jiřinkové polky (1841). „*Mnohokrát tu zaznívaly oslavné čtverozpěvy, komponované obyčejně bratry Greislerovými*⁴⁸, kteří také zpívali, Pitašova hudba hrála zvláštní koncertní program. V roce 1841 jej zahájila například Mozartovou předehrou k opeře Don Giovanni. Večer k tanci hrála hudba taneční skladby původní české a vlastenecké produkce, pokud možno poslední novinky ... V České Skalici žilo mnoho hudebních nadšenců: principál skalické školy Josef

⁴⁴ „*Literáti sehráli ještě značnou úlohu při šíření katolické duchovní písně 2. pol. 17. stol. a někde i při provádění vícehlasné hudby, často však plnili hlavně funkci zpěváků rorátů a předzpěváků při poutích a procesích.*“ *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997, s. 518. ISBN 80-7058-462-9

⁴⁵ KONRÁD, Karel. *Dějiny posvátného zpěvu staročeského od XV. věku do zrušení literátských bratrstev. I. část, XV. věk a dějiny literátských bratrstev*. Praha: V. Kotrba, 1893, s. 324-325

⁴⁶ Blíže viz HARVILKO, Jan. Slaviček rájský na stromě života slávu Tvůrci svému prozpěvující. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2005, č. 30, s. 11 – 12. ISSN 1210-6135

⁴⁷ KONRÁD, Karel. *Dějiny posvátného zpěvu staročeského od XV. věku do zrušení literátských bratrstev. I. část, XV. věk a dějiny literátských bratrstev*. Praha: V. Kotrba, 1893, s. 325.

⁴⁸ Zde a v další části citace správně „Geislerovými“, „Geisler“, „Geislerové“.

Winter, spomocník Vilém Volf⁴⁹, znamenitý křídlovák, který si dokonce později sestavil vlastní kapelu, a měšťan Pitaš, jehož kapela, jak víme, hrávala při Jiřinkových slavnostech.

Josef Greisler, kupec, uměl na mnoho nástrojů, dirigoval i komponoval. Ve Škroupově Věnci vyšly jeho dvě vlastenecké písně. Jeho bratr Karel v té době studoval v Praze, kde ho spolužáci nazývali „hudební Mezzofanti“. Hrával také v Zrcadlové síni Klementina při studentských mších na varhany. Když přijel z Prahy domů, na prázdniny, muzicírování v jejich domě nemělo konce.

Josef Greisler zorganizoval na 26. července 1840 obrovský hudební podnik: Schneiderův Poslední soud, tehdy největší a nejmodernější oratorium. Účinkovalo při té produkci osmdesát muzikantů a zpěváků, z nichž někteří sem měli až tři míle cesty – to bylo asi pět kilometrů! Ale dobře prý to dopadlo, produkce se líbila. Greislerové byli vzdálení příbuzní Smetanovy rodiny, která tehdy žila v Novém Městě nad Metují. “⁵⁰

V historii církevního sborového zpěvu v České Skalici zaujímá významné místo na činnost výše uvedeného literátského (původně utrakvistického, později katolického) bratrstva navazující smíšený pěvecký sbor římskokatolické církve, působící od počátku 20. století při farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici. Řídili ho Jan Poličanský, Karel Hejzlar starší, Karel Knop, Dalibor Doubek, Karel Tomíček, Rudolf Kimmel, Rudolf Matys, Josef Kašpar.⁵¹ Významnou členkou a organizátorkou sboru byla Marie Jaroušová.⁵² Členové sboru byli obvykle též členy (podobně jako členové smíšeného sboru při Církvi československé husitské) českoskalického pěveckého sboru Bendl. Od roku 1991 nese sbor působící při kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici název Chrámový sbor sv. Cecílie. V roce 2001 se ze sboru vyčlenilo několik zpěváků a vytvořilo smíšený pěvecký sbor Schola minor.

⁴⁹ Jde o Viléma Wolfa staršího (1825-1889), který byl v letech 1870-1882 též sbormistrem ženské pěvecké jednoty Božena.

⁵⁰ VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby*. Praha: Panton, 1988, s. 250

⁵¹ VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 22-23, 29-30, 49-51, 94, 121-124. K ředitelům kůru kostela, sbormistrům, viz kapitola 6 mnou předkládané práce.

⁵² Marie Jaroušová (zemřela v r.1971) byla členkou pěveckého sboru při farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici i pěveckého sboru Bendl. „Dne 26. prosince na svátek sv. Štěpána a v neděli 29. prosince při druhé mši sv. zazpívalo 12 žaček českoskalic. 'Orla' na kůru chrámu Páně za mistrného doprovodu pana ředitele Daniela Doubka krásné koledy od L. Malého. Velkou zásluhou o jich provedení má paní Marie Jaroušová, která více jak 40 let nezištně a obětavě své pěvecké nadání věnuje kostelní písni a je jednou z nejvynikajících sil našeho chrámového sboru.“ Žačky "Orla" zpívaly koledy. *Náchodské listy*. Náchod: F. K. Zachoval, leden 1941, roč. 46, č. 2, s. 3

Pěvecké sbory působily, působí, i při dvou dalších církvích, které mají sídlo v České Skalici, a to při Církvi bratrské a Církvi československé husitské.

Smíšený pěvecký sbor existuje při Církvi bratrské pravděpodobně od dvacátých let 20. století.⁵³ Jeho prvním sbormistrem byl František Hruša, v roce 1924 ho vystřídal Josef Hanuš, který po skončení druhé světové války založil i mužský pěvecký sbor a v padesátých letech též sbor dětský. V roce 1962 se vedení smíšeného sboru ujal bratr Josefa Hanuše Miroslav Hanuš. V letech 1988-1996 byla jeho sbormistryní dcera Miroslava Hanuše Lydie Prudilová. Její nástupkyní se stala Renata Křečková.

Smíšený pěvecký sbor při Církvi československé husitské existoval od dvacátých let 20. století.⁵⁴ První sbormistryní byla Anežka Příbylová, ve funkci ji vystřídal Jiří Špetla a od roku 1941 do počátku devadesátých let, kdy sbor zanikl, byl sbormistrem Karel Červený.

Počátky organizovaného světského sborového zpěvu v České Skalici jsou spjaty se sedmdesátými lety 19. století.⁵⁵ V letech 1870 – 1882 existovala ve městě Ženská pěvecká jednota Božena. V roce 1876 byl založen Zábavní spolek Eden. Ten byl v roce 1881 doplněn o pěvecký odbor a přejmenován na Pěvecko-zábavní jednotu Eden. Pěvecko-zábavní jednota Eden byla v roce 1884 přejmenována na Pěvecký sbor Bendl a v roce 1885 rozšířena o ženský odbor. Sbor zanikl v roce 1989. Sborním sbormistrem Ženské pěvecké jednoty Božena byl Vilém Wolf starší, sbormistrem Pěvecko-zábavní jednoty Eden a Pěveckého sboru Bendl Jan Poličanský. Sborním sbormistry Pěveckého sboru Bendl Josef Chládek, Vilém Wolf mladší, Karel Hejzlar starší, Karel Knop, Karel Tomíček, Dalibor Doubek, Rudolf Matys, Karel Hejzlar mladší, Jaroslav Voňka.

Na činnost Pěveckého sboru Bendl navázal roku 1992 Komorní ženský pěvecký sbor, složený zejména z učitelek českoskalické základní školy. Jeho sbormistrem byl Ladislav Skořepa.⁵⁶

⁵³ K pěveckým sborům působícím při Církvi bratrské v České Skalici viz VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici* (diplomová práce). Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007, počítačový print, s. 36-37, 56-57, 95-96, 130-132

K sborním viz kapitola 6 mnou předkládané práce.

⁵⁴ K pěveckým sborům působícím při Církvi československé husitské v České Skalici viz VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 37-38, 57-60, 96-97

⁵⁵ Ve druhé polovině 19. století v České Skalici údajně žil „učitel A. Hausmann, který komponoval pro kůr i zpěvácké spolky“. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997, s. 129. ISBN 80-7058-462-9

O A. Hausmannovi se mi bohužel nepodařilo v dostupné literatuře a v dostupných pramenech nic zjistit.

⁵⁶ Sbor vystupuje od roku 2005 pod názvem Dona nobis a od roku 2012 pod názvem Pěnice z České Skalice.

Pestré minulosti se v České Skalici těší rovněž školní pěvecké sbory.⁵⁷ Jejich vzniku, spjatém se vznikem Československa, s prvorepublikovým školstvím, předcházela k různým příležitostem vytvořená pěvecká seskupení, jejichž základem byly třídní sbory. Ve třicátých letech existoval v České Skalici Pěvecký sbor měšťanské školy chlapecké, v letech 1930 – 1935 ho řídil Ladislav Vlach, a v letech 1931 – 1954 Pěvecký sbor měšťanské školy dívčí, který vedla do roku 1950 Růžena Kuťáková. Od roku 1953 působil při Základní devítileté škole v České Skalici pěvecký zájmový kroužek – smíšený pěvecký sbor. Do roku 1954 ho vedl Jan Štok, v letech 1955-1965 Václav Pícha, v letech 1965-1966 Karel Hejzlar mladší a v letech 1966-1971 Jaroslav Holý. V šedesátých letech existoval při uvedené škole navíc Pionýrský pěvecký kroužek. V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století působily pěvecký kroužky při prvním a druhém stupni českoskalické základní devítileté škole pouze v některých školních rocích. Jeho sbormistři se často měnili. Činnost dětských pěveckých sborů byla při škole obnovena od počátku devadesátých let. Na prvním stupni školy vedla pěvecký kroužek (Poupata) v letech 1990 -1994 Magda Riegrová - Michalová, po dvouleté přestávce, od roku 1996, ho vedou Stanislava Marinicová a Jiřina Sedláková - Polončeková. Na druhém stupni školy vedl dětský pěvecký sbor v letech 1991-1993 Ladislav Skořepa. Po dvouleté přestávce, od roku 1995, ho vedla Alena Vlčková, v letech 1998-1999, pod názvem Vrány, Kateřina Haladová, od roku 2000 jej vede opět Alena Vlčková.⁵⁸

K roku 1971 je doložen Dětský pěvecký sbor při Závodním klubu ROH B. Němcové⁵⁹. Vedl jej učitel J. Cach z Hoříček.

Počátky sborového zpěvu v České Skalici jsou spjaty s církevní hudbou, a to, pravděpodobně již od konce 16. století, s liturgickým zpěvem, s činností literátského (původně utrakvistického, později katolického) bratrstva, které působilo při farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici. Na činnost bratrstva navázal na počátku 20. století smíšený pěvecký sbor římskokatolické církve a pěvecké sbory církve bratrské a československé husitské. Světská pěvecká vystoupení byla v České Skalici pořádána v době národního obrození, v rámci Jiřinkových slavností (od konce 30. let 19. století). V poslední třetině 19. století působily v České Skalici Ženská

⁵⁷ Ke školním pěveckým sborům viz VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 31-36, 52-56, 124-130

⁵⁸ Sbor vystupuje od roku 2006 pod názvem Viktorka.

⁵⁹ Viz VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 97-98

pěvecká jednota Božena (1870 – 1882), Pěvecko-zábavní jednota Eden (1881-1884) a Pěvecký sbor Bendl (1884 – 1989). Na činnost sboru navázal roku 1992 Komorní ženský pěvecký. Od vzniku Československa působí v České Skalici dětské, školní pěvecké sbory.

4. Sborový zpěv v České Skalici ve druhé polovině 19. století

„Od poloviny 15. století docházelo v českých městech k pozoruhodnému rozkvětu chórového liturgického zpěvu. Pěstovaly jej převážně v utrakvistických, ale také některých katolických městech laické pěvecké družiny, takzvaná literátská bratrstva ...“
60

V Malé Skalici působilo bratrstvo, pravděpodobně již od konce 16. století, při farním kostele Nanebevzetí Panny Marie. Původně bylo utrakvistické, později katolické. V majetku bratrstva byl též tzv. Českoskalický graduál z roku 1567, kancionál Josefa Božana Slaviček rájský z roku 1719 nebo žaltář z roku 1783.⁶¹ Literátské bratrstvo se věnovalo zejména liturgickému zpěvu ve zmíněném kostele, a to až do počátku osmdesátých let 18. století.

Na počátku třetí třetiny 19. století se začal v České Skalici rozvíjet organizovaný světský sborový zpěv.

4.1. Ženská pěvecká jednota Božena (1870 – 1882)

Dne 1. 7. 1870 se rozhodly tři českoskalické ženy - Vilemína Pitašová, Františka Walterová a Antonie Kolářová, zaslat českoskalickým paním a dívkám provolání týkající se založení ženské pěvecké jednoty. Zvaly ženy k účasti na její první schůzi.

Schůze se konala 14. 7. 1870. Slečna Pitašová na ní sdělila přítomným důvod založení pěvecké jednoty. *„Nebudeme však jen pouze ve zpěvu se cvičit a jím vespolek samy sebe bavit, nýbrž budeme hledět pořádati i veřejné zábavy, které by mysl a společenskou vzdělanost povzbuzovaly a rozšiřovaly a společenský takt tříbily, budeme*

⁶⁰ HARVILKO, Jan. Českoskalický graduál z roku 1567. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1998, č. 16, s. 42 – 43. ISSN 1210-6135

⁶¹ Viz kapitola 3. Z historie sborového zpěvu v českých zemích a v České Skalici

hledět - mimo zušlechtování mravnosti a odvracení mysli od zábav všedních – ducha k myšlenkám dobra a krásy povznášeti a síly jednoty dle možnosti ku podporování dobročinných účelů soustřeďovati a upotřebovati. Spolek náš bude dále mimo vytknutých již žádoucích vlastností míti výhradně český ráz – toť druhá podmínka jeho bytnosti. 'Společujeme se' jest heslo naší doby, my pak jenž vždy Čěškami býti jsme se honosily, nesmíme nečinnými zůstat. “⁶²

Při ustavující schůzi se do pamětní knihy pěvecké jednoty zapsalo třicet devět činných členek. Jejich prozatímní starostkou byla zvolena paní Šišková. Prvním sbormistrem se stal Josef Arnošt Kolisko, ředitel školy v České Skalici. Druhým sbormistrem a jeho náměstkem byl zvolen Vilém Wolf starší, ředitel obecné školy ve Velkém Třebešově. Jednota přijala název Ženská pěvecká jednota Božena.

Pod vedením J. A. Koliska fungovala jednota až do poloviny září 1870. Poté však přestal Kolisko jednotu vést, i když se své funkce nevzdal. Vedení se ujal sbormistr Vilém Wolf starší. Jednota byla od svého vzniku zvána různými vlasteneckými spolky na kulturní akce. Zúčastnila se však jen jediného vystoupení, a to vystoupení josefovských zpěváckých spolků 11. 9. 1870 v Jaroměři. Dne 1. 10. 1870 byly potvrzeny stanovy jednoty. Tím byla definitivně potvrzena její existence a povolena její činnost. Zčásti o ní informuje Pamětní kniha Ženské pěvecké jednoty Božena.

První samostatné vystoupení jednoty se konalo 20. 11. 1870. Mělo velký úspěch. Potvrzuje to výpis z pamětní knihy: „*Jednota slavila krásný den svých prvotín a těšila se z úspěchu, na nějž zajisté každý člen v odměnu své píce pamatovati bude a jenž zároveň všechny členy k větší ještě pilnosti a zájmu o prospěch spolku ponoukati bude.*“⁶³ Dne 22. 11. 1870 zazpívala jednota v maloskalickém kostele dva staročeské chorály: Pán Bůh jest síla má a Bože milý. O činnosti pěvecké jednoty v roce 1871 nejsou v pamětní knize žádné záznamy. Dne 23. 6. 1872 se konala v zahradě Steidlerova hostince v Malé Skalici⁶⁴ zábava pořádaná pěveckou jednotou. Byla při ní zřízena loterie, jejíž čistý výnos 122 zl. byl darován obyvatelům postiženým povodní. Dne 5. 1. 1873 a 11. 1. 1874 uspořádala jednota akademii. Rozmanitý program akademie byl v obou letech proveden s úspěchem. Z roku 1875 nejsou o činnosti jednoty žádné

⁶² LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS.. s. 8

⁶³ LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. s. 9

⁶⁴ Dnes maloskalický muzejní areál.

záznamy. Dne 2. 2. 1876 zazpívaly členky jednoty u hrobu neznámé osoby pohřební písně.

Jednota vystupovala pravděpodobně jen zřídka. Její činnost byla ukončena. 21. 5. 1882.⁶⁵

4.2. Zábavní spolek Eden a Pěvecko-zábavní jednota Eden (1876 – 1881 a 1881 - 1884)

Dne 31. 1. 1876 vznikl v České Skalici mužský Zábavní spolek Eden. V uvedený den byly podepsány hloučkem přátel jeho stanovy. Cílem spolku bylo „...*pěstovati v městě našem zábavy společenské tancem, hudbou, zpěvem, deklamacemi, čtením časopisů, společnými vycházkami, divadelními představeními k účelům dobročinným a tomu podobným s úplným vyloučením vši politiky.*“⁶⁶

Prvním předsedou Edenu byl Vilém Valenta. V roce 1881 se Zábavní spolek Eden téměř rozpadl, neboť neměl sedm měsíců předsedu. Dvacet čtyři věrných členů spolku však chtělo spolek spasit. „Zpěvné síly“ z města a okolí byly věrnými členy spolku vyzvány mimo jiné k tomu, aby doplnili zábavní odbor spolku Eden o odbor pěvecký. Podařilo se to 2. 10. 1881. Při valné hromadě byl změněn název spolku na Pěvecko-zábavní jednota Eden. Prvním předsedou a sbormistrem jednoty byl zvolen Jan Poličanský, ředitel obecné a dívčí obecné školy v České Skalici. „*Zábavní spolek Eden v České Skalici nedokázal rozvinout činnost ve všech předsevzatých formách. Prvním pěveckým odborem byl mužský sbor. Zkoušel až dvakrát týdně. Sbornistr Jan Poličanský provedl na Jablonského večeru Bendlův sbor Hlahol a Tovačovského Vlasti. Spolek měl jen 24 členů.*“⁶⁷

První vystoupení jednoty se uskutečnilo 20. 10. 1881 na tzv. Jablonského večeru. Mělo následující program: „*A. Povačovský: Vlasti, přednáška o Jablonském, Pr. Vogl: Hlasy z domova, B. Jablonský: Písně (zp. J. Chládek), J. Lev: Slavík.*“⁶⁸ V roce 1881 vystoupila jednota také na Smetanově večeru (24. 11.) a na Akademii (11. 12.), v roce 1882 mimo jiné na Taneční merendě (14. 2.) a při slavnostním odhalení

⁶⁵ LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. s. 10

⁶⁶ LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. s. 12

⁶⁷ KLIMEŠ, Luboš. Spolkové pěvecké hnutí východních Čech v 70. – 80. letech XIX. století. in: *Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, roč. XIV, s. 91

⁶⁸ LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. s. 13

desky prof. Fr. Smetany ve Sviněšanech (27. 8.). V roce 1883 účinkovala jednota například na Kateřinské zábavě (25. 11.), upořádané k oslavě otevření Národního divadla v Praze, účinkovala s ochotníky na Silvestrovské zábavě. V tomto roce však začal ochabovat zájem obecnstva i pěvců. Jan Poličanský píše v Pamětní knize: „Zvláštním podivením nás naplňuje, že návštěva pěkných vlasteneckých zábav klesá.“⁶⁹ Funkci sbormistra však dále s velkým nadšením vykonával. V roce 1884 převážila pěvecká činnost v jednotě natolik, “ že valná hromada přijala v dubnu nové stanovy i název ‘Bendl’ “. ⁷⁰

4.3. Pěvecký sbor Bendl (1884 – 1899)

Dne 24. 4. 1844 byla Pěvecko-zábavní jednota Eden přejmenována na Pěvecký sbor Bendl. „Svémi čestnými členy jmenoval spolek Bendla, Smetanu a Dvořáka. Na jeho prvním koncertě 11. května 1884 zazněly vedle Utonulé sbory z Prodané nevěsty a první jednání Bendlovy opery Lejla. Nově vzniklý sbor byl smíšený, ženy měly ve výboru zastoupení.“⁷¹

V roce 1885 byl Bendl ženským sborem rozšířen na pěvecký sbor smíšený. Jeho sbormistrem byl v letech 1885 – 1893 učitel Josef Chládek. V 10. čísle časopise Československý varhaník z roku 1885 je uvedeno: „Čehož však zvláště pozmíniti dlužno, že v letošním roce v dubnu počal zdejší učitel obecné školy p. Chládek Josef, chvalně známý pěvec pianista a hudebník v celém našem okolí, cvičiti asi ku 40 dam, po většině dcerušek měšťanů českoskalických vždy dvakrát v tém dni neúnavně a horlivě ve zpěvu, kterýž dámský sbor přistoupil pak ještě s mnoha jinými družkami, počtem 74, ku pěveckému sboru ‘Bendl’, doplniv tento velmi pěkně v mohutný smíšený sbor. Vděk náš p. cvičiteli! Sesílila tím jednota tato na 128 členů, z nichž k činným výkonným silám mužským 26 přibylo, činných sil ženských 36, tak že máme výkonný sbor nyní o 62 členech, slušný to počet na malé městečko, aby se provésti mohla i větší pěvecká čísla.“

⁷² V uvedeném článku z časopisu Československý varhaník je také uvedeno: „Pěvecká

⁶⁹ LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. s. 14

⁷⁰ KLIMEŠ, Luboš. Spolkové pěvecké hnutí východních Čech v 70. – 80. letech XIX. století. in: *Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, roč. XIV, s. 98

⁷¹ KLIMEŠ, Luboš. Spolkové pěvecké hnutí východních Čech v 70. – 80. letech XIX. století. in: *Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, roč. XIV, s. 98

⁷² Národní, Z České Skalice n. Ú. (O našem hudebním životě). *Československý varhaník*. Německý Brod: Václav Vlastimil Hausmann, prosinec 1885, roč. 1, č. 10, s. 78

tato jednota, jménem 'Bendl' poskytuje nám již delší úvahu; neboť vede si na naše venkovské poměry dosti čile, starajíc se, aby hudba světského rázu neklesala (...) Každý rok vypravuje jednota tato nejméně dva veřejné koncerty k účelům dobročinným a programy její honosí se po většině mistry jména výhradně českého. Tak květnový koncert 1. r. spolku toho vykazoval tato čísla: 1. a 8. slovanský tanec od Dvořáka. Ouverturu ku 'Zmařené svatbě' od Šebora. Národní písně s průvodem piana od Maláta. Tatrskou fujaločku od K. Bendla. Duet Jítky s Vítkem a se zbrojnošův sborem od B. Smetany z opery 'Dalibor' a quintetto z II. Jednání z opery 'Lejla' od K. Bendla. Mimo to nelze neuznati, že jednota ráda a ochotně vezdy účinkuje většími a menšími sbory vlasteneckými při rozličných národních slavnostech jako letos: při sjezdu tělocvičných jednot v Ratibořicích, při sjezdu župním hasičských spolků, při slavnostním večeru na počest Jeho slovatnosti p. t. p. Fr. A. Šubrtovi, řiditeli Národ. divadla v Praze uspořádaném, dále při všech větších slavnostech církevních a t. d.“⁷³

Do roku 1892 byl Bendl velmi aktivní a účastnil se mnoha různých kulturních akcí. V roce 1893 jeho činnost ochabla. Dne 20. 1. 1895 byl uskutečněn koncert, na němž spoluúčinkovala Pěvecká jednota Jaromír z Jaroměře se sbormistrem L. Stockým. Výkon jaromeřských zpěváků hodnotil J. Poličanský takto: „Vynikali virtuositou, mistrným přednesem do těch nejmenších odstínů vytríbeným.“⁷⁴ Po tomto koncertě však zájem členů Bendla o zpěv nápadně upadal. Zkoušky byly málo navštěvovány. Jakoby členové sboru svým schopnostem přestali věřit. Tvrdili, že v porovnání s jaromeřskými zpěváky by neobstáli. A snad i proto byla činnost sboru v dalších letech mnohem chudší než v letech předcházejících. Avšak dne 15. 3. 1896 se sboru podařilo uskutečnit neobyčejně úspěšný koncert. Zazněla na něm Česká responsoria od F. Gregora. J. Poličanský hodnotí tento den jako slavný den pěveckého sboru, neboť předvedl dílo nevšední ceny, krásy a hodnoty. V letech 1898 – 1899 nebyl spolek činný. Dne 13. 5. 1900 se uskutečnil poslední koncert sboru pod vedením J. Poličanského. Zazněly na něm, mimo jiné, následující skladby: B. Smetana: Česká píseň, A. Dvořák: Moravské dvojzpěvy - Zelenaj sa, Zajatá, G. Braga: La serenata a mnohé další.

Ve druhé polovině 19. století se sborovému zpěvu v České Skalici věnoval zejména smíšený pěvecký sbor při farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici. S poslední třetinou 19. století jsou ve městě spjaty počátky organizovaného

⁷³ Národní, Z České Skalice n. Ú. (O našem hudebním životě). Československý varhaník. Německý Brod: Václav Vlastimil Hausmann, prosinec 1885, roč. 1, č. 10, s. 78

⁷⁴ LUKÁŠ, Václav. Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. s. 20

světského zpěvu. Působila v něm Ženská pěvecká jednota Božena (1870 – 1882), Pěvecko-zábavní jednota Eden (1881-1884) a od roku 1884 Pěvecký sbor Bendl.

5. Sborový zpěv v České Skalici ve 20. století

Ve 20. století se v České Skalici rozvíjel souběžně organizovaný světský i církevní sborový zpěv.

5.1. Pěvecký sbor Bendl (1900 – 1989)

V letech 1901 - 1905 nevykazoval sbor činnost, neboť tehdejší sbormistr, Jan Poličanský, kvůli malé aktivitě členů Bendla v roce 1901 na funkci rezignoval a novým sbormistrem se stal až v květnu 1905 Vilém Wolf mladší. Na zkoušky však docházelo stále malé množství zpěváků. Činnost sboru byla v letech 1906 – 1910 omezená. Koncem roku 1910 se stal sbormistrem Bendla ředitel kůru maloskalického kostela Nanebevzetí Panny Marie Karel Hejzlar starší. Ani za jeho působení se sboru příliš nedařilo. Zkoušky navštěvovalo stále málo zpěváků. Za první světové války, v letech 1914 – 1918, byla činnost pěveckého sboru opět ochromena. K lepšímu se situace změnila po vzniku Československé republiky. Například v roce 1920 vystoupil pěvecký sbor Bendl na Slavnostní akademii k 100. výročí narození Boženy Němcové. Na jeho repertoáru byly mimo jiné skladby V. Nováka: *Primula veris*, B. Smetany: *Má hvězda*, *Západ slunce* a další.

V letech 1920 - 1927 se zkoušek nezúčastňovali muži. Tím se však sbormistr, Karel Hejzlar st., nenechal odradit a svou důkladností a přísností vyzdvihl sbor na velmi dobrou úroveň. Dne 9. 7. 1922 vystoupil Bendl například u příležitosti odhalení Gutfreundova sousoší *Babička s dětmi* v Ratibořicích. „*Zde účinkovalo asi 450 pěvců Pěvecké župy Bendl.*“⁷⁵ Dne 16. 3. 1924 se v České Skalici uskutečnil koncert k 100. výročí narození Bedřicha Smetany, na kterém spoluúčinkoval pěvecký sbor *Záboj* z Červeného Kostelce a městská hudba. Zazněla na něm například baletní hudba z opery

⁷⁵ LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. s. 25

Dvě vdovy, dále písně Má hvězda, Přiletěly vlaštovičky, Západ slunce, Sbor venkovců
či Polka z opery Prodaná nevěsta.

Nicméně, v letech 1910 - 1929 nebyla činnost sboru úspěšná, a proto Karel Hejzlar st. jeho členům na počátku roku 1930 oznámil, že hodlá na funkci sbormistra rezignovat. Členové Bendla proto začali být aktivnějšími, navštěvovali ve větším množství a častěji zkoušky apod. To se projevilo v následujících letech na kvalitě i množství vystoupení. Například hned v roce 1930 sbor vystoupil na několika akcích. Dne 2. 3. 1930 na akademii na počest 80. narozenin prezidenta T. G. Masaryka, dne 18. 3. 1930 u příležitosti „návratu Aloise Jiráska do Hronova“, dne 28. 9. 1930 při slavnostním otevření Jiráskova divadla v Hronově. Také v následujících letech sbor vystupoval na velkém množství kulturních akcí. Například 28. 5. 1931 na akademii na počest otevření Muzea Boženy Němcové v České Skalici, dne 12. 6. 1932 při slavnostním odhalení pamětních desek J. A. Kolískovi, Františku Smetanovi a J. M. Ludvíkovi v České Skalici.

Poslední koncert pod vedením sbormistra Karla Hejzlara st. byl uskutečněn 10. 11. 1934. Byl věnován uctění památky B. Smetany a A. Dvořáka. Zazněly na něm například skladby: B. Smetana: Modlitba, A. Dvořák: Napadly písně, Vyběhla bříza, B. Smetana: Česká píseň a další.

V roce 1935 se ujal sbormistrovství Bendla Karel Knop. Uvedený a následující roky byly bohaté na vystoupení sboru. V roce 1936 sbor vystoupil například 21. 3. na slavnostní valné hromadě se skladbou J. Fialy Slavnostní zpěv, 22. 3. byl uskutečněn Bendlův koncert k 60. výročí založení spolku. Zazněly na něm tyto skladby: Cigánské melodie, Cypřiše, Máj, Svoji k svému, Pomsta vil, Svatý Jiří a Švanda dudák. Všechny od Karla Bendla. Dne 26. 4. se uskutečnil Župní pěvecký koncert v České Skalici. Mimo českoskalického sboru Bendl se ho zúčastnily také sbory z Dobrušky (Vlasta, Dobroš), Červeného Kostelce (Záboj), Hronova (Dalibor), Kostelce nad Orlicí (Orlice), Náchoda (Hron), Nového města nad Metují (Kácov), Opočna (Vlada), Police nad Metují (Hvězda), Třebechovic (Oreb, Libuše) a Úpice (Foerster). V České Skalici se tak sešlo celkem 433 sboristů. Zazněla, mimo jiné, Modlitba od J. Fialy a Hej Slované od B. Jeremiáše. Rok 1936 byl v historii Pěveckého sboru Bendl podle různých zdrojů ze všech nejpłodnější. Vystupoval údajně skoro vždy s úplným zdarem.

Karel Knop ukončil svou sbormistrovskou činnost po čtyřech letech. Novým sbormistrem Bendla se stal Dalibor Doubek. Přestože rokem 1939 nastala těžká válečná

léta, sbor svou činnost nepřerušil. Do roku 1941 vystoupil na několika akcích a uspořádal vícero koncertů.

V následujících dvou letech činnost zpěváckého spolku téměř ustala. Uspořádat samotné vystoupení se nedařilo. K činnosti Bendla v roce 1942 Evžen Valový uvádí: „*Dvořákovu 'Píseň Čecha' studovali spolu 'Bendl' z České Skalice, náhodský 'Hron'a 'Záboj' z Červeného Kostelce. Uvedli ji pak 19. září 1942.*“⁷⁶ V říjnu roku 1943 odešel Dalibor Doubek do Olomouce. Od listopadu 1943 do února 1944 řídil sbor Rudolf Kimmel⁷⁷, nový ředitel kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici. Po něm, do dubna 1944, sbor řídil farář Karel Tomíček. V dubnu roku 1944 přichází z Prahy do České Skalice Rudolf Matys. Stal se ředitelem kůru a do roku 1951 sbormistrem Bendla. Vedení sboru se údajně ujal s velkou chutí. V srpnu 1944 se sboru podařilo uspořádat, po několika letech nečinnosti, jedno z nejúspěšnějších vystoupení v jeho historii – Besedu písní a tanců. Vystoupení bylo uskutečněno ve dnech 19., 20. a 21. 8. Součástí programu byly například následující skladby: R. Matys: Pozdrav z Babiččina údolí, J. Kincl: Holka modrooká, B. Smetana: Našim děvám, O. Ševčík: Z českých tanců, J. Malát: Zpěvy lidu českého. V práci Václava Lukáše je o vystoupení uvedeno: „*Jednatel Luděk Dostál poznamenává: 'Sál sokolovny byl po tři dny svědkem takového nadšení a jásotu, o němž jsme snad ani nesnili ... Po tomto úspěchu se očekávalo, že přijdou další úspěchy. Dostavily se až po dvou letech.*“⁷⁸

Po druhé světové válce, v letech 1946 – 1950, Bendl vystupoval poměrně často. Počínaje rokem 1951 však jeho činnost ochabuje. Sboru scházela koncepce další činnosti, zkoušky navštěvovalo málo členů. Poslední veřejné vystoupení, kterého se zúčastnilo pouze několik členů sboru, bylo spjato se slavnostním odhalením pomníku Bedřicha Smetany v Novém městě nad Metují 27. 6. 1954. V následujících letech nebyl sbor činný.

Činnost sboru byla obnovena až v roce 1967, a to zásluhou sbormistra Karla Hejzlara mladšího. Zřizovatelem sboru se stal ZK ROH Boženy Němcové v České Skalici⁷⁹, oficiální název sboru byl Pěvecký sbor Bendl při Závodním klubu ROH Boženy Němcové v České Skalici. Jeho první vystoupení se uskutečnilo 3. 9. 1967, u příležitosti zahájení výstavy jiřin v Muzeu B. Němcové. Zazněly na něm dvě skladby:

⁷⁶ VALOVÝ, Evžen. *Sborový zpěv v Čechách a na Moravě*. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1972, s. 188

⁷⁷ Bližší informace k Rudolfu Kimmelovi se mi bohužel nepodařilo zjistit.

⁷⁸ LUKÁŠ, Václav. *Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. s. 33

⁷⁹ Závodní klub byl v 80. letech přejmenován na Sdružený klub ROH Boženy Němcové.

K. Suchoň: Aká si mi krásná a J. K. Knahl: Slovan. „*V listopadu roku 1967 sbor čítal kolem šedesáti členů.*“⁸⁰

V letech 1970 – 1976 byl repertoár sboru poměrně rozsáhlý. Bendl byl úspěšný. Spolu s Jaromírem (Jaroměř), Hronem (Náchod), Stěnavanem (Broumov) a Foerstem (Úpice) tvořil mohutné pěvecké těleso, které prezentovalo úspěšně skladby významných operních mistrů. Často byla zpívána Jarní romance od Z. Fibicha, Smetanovy, Janáčkovy, Dvořákovy sbory a každý rok na Vánoce Česká mše vánoční od J. J. Ryby. Do repertoáru sboru patřily dále například díla skladatelů A. Dvořáka (Napadly písně, Vyběhla bříza, Žitné pole), Z. Mrkose (Moje země), B. Smetany (Věno, Česká píseň), Z. Fibicha (kantáta Jarní romance).

V polovině sedmdesátých let 20. století se Bendl potýkal s generačním problémem. Starší členové začali odcházet, příslušníci mladší generaci neprojevovali o členství ve sboru zájem. K aktivním členům sboru tehdy patřily tři desítky osob. Velký nedostatek byl především v řadách sopránů a basů. Členové se zkoušek sboru účastnili pouze z 50 – 60 %. To značně ztěžovalo nastudování nových skladeb a omezovalo schopnost sboru účastnit se veřejných vystoupení. V roce 1976 měl sbor sice 45 členů, avšak po letní přestávce, v září téhož roku, byla účast na zkouškách ještě nižší než v minulosti. Dne 30. 10. 1976 byla v ZK ROH Boženy Němcové uspořádána slavnostní schůze u příležitosti sta let od vzniku mužského Zábavního spolku Eden. Dlouholetí členové sboru na ni obdrželi čestná uznání.⁸¹

V osmdesátých letech trvaly potíže s docházkou členů sboru na zkoušky a s náborem nových členů. „*V roce 1983 se sboru ujal Jaromír Voňka, sbormistr jaroměřského Zpěváckého spolku Jaromír.*“⁸² J. Voňka nacvičoval s Bendlem a Jaromírem stejné skladby. Bendl proto v následujících letech vystupoval s Jaromírem. Sbory tak společně vystoupily například na slavnostním koncertu k Roku české hudby v roce 1984 nebo na Jiřinkových slavnostech v roce 1985. „*K 130. výročí Jaromíra a 110. výročí Bendla se v roce 1986 uskutečnilo velkolepé vystoupení, na kterém byla*

⁸⁰ VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 47

⁸¹ Pěvecký sbor Bendl tehdy získal za své dlouholeté působení čtyři čestná uznání - od Unie českých pěveckých sborů, od Krajského kulturního střediska v Hradci Králové, od Okresního kulturního střediska v Náchodě a Městského národního výboru v České Skalici.

⁸² VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 91

*provedena Dvořákova Stabat Mater. Jako sólisté vystoupili členové Národního divadla J. Janáková a D. Jedlička. “*⁸³

Poslední větší veřejná vystoupení sborů byla uskutečněna v září roku 1988, v rámci oslav sedmisetletého založení České Skalice.

I přes úsilí, v uvedených letech již skromných, členů Bendla zachovat existenci sboru byla jeho činnost na členské schůzi 25. 1. 1989 ukončena.

5.2. Pěvecký sbor Církve římskokatolické (1900 – 1999)

Na přelomu 19. a 20. století byly z vyšších církevních míst přidělováni do církevních farností římskokatolické církve tzv. regenschorové (ředitelé kůrů). Jejich hlavním úkolem bylo hudebně doprovázet bohoslužby, obřady spjaté s církevními svátky. Pro tyto účely byly kromě varhanní hry nacvičovány i různé pěvecké a instrumentální vstupy. Regenschorové proto při kostelech a chrámech často zakládali tak zvané chrámové sbory. Ty byly příležitostně doprovázeny orchestrem či jiným, menším nástrojovým seskupením. Ředitelé kůru v Malé Skalici byli často také sbormistry českoskalického Pěveckého sboru Bendl. Sbory si údajně navzájem vypomáhaly. Stálejším sborem byl sbor chrámový, který s největší pravděpodobností působil i v dobách nečinnosti Pěveckého sboru Bendl.

Na přelomu 19. a 20. století byl v římskokatolickém kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici ředitelem kůru Jan Poličanský. První zmínka o činnosti pěveckého sboru Církve římskokatolické se nachází v Pamětní knize Obecné dívčí školy v České Skalici a je spjata právě s Poličanským. Na Velký pátek 1903 sbor předvedl oratorium Kristus v utrpení a smrti od Roberta Führera.

Po Janu Poličanském, v letech 1906 – 1934, byl ředitelem kůru Karel Hejzlar starší. Za jeho působení dosahoval sbor dobrých výsledků. V jeho repertoáru byla převážně díla moderních českých církevních skladatelů, například O. Horníka, V. Kličky, K. Steckera, E. Treglera, F. Picka, B. Vendlera a dalších. Například v roce 1912 vystoupil sbor o Velikonocích s Treglerovou Missa brevis op. 9 v doprovodu harmonia a orchestru.

V roce 1935 vystřídal Karla Hejzlara st. ve sbormistrovské funkci Karel Knop. Pod jeho vedením byla v kostele s velkým úspěchem provedena, spolu s varhanami a

⁸³ VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 93

smyčcovým orchestrem, Říhovského Česká mše op. 77. Dále také Ettovo offertorium Přijď k nám, duše, s varhanami, a nakonec Říhovského Chvalme Těla op. 56, rovněž za doprovodu varhan. U příležitosti padesáti let od úmrtí hudebního skladatele a ředitele kůru v Písku Františka Gregory byla 31. ledna 1937 v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici provedena Gregoryho Slavnostní česká pastorální mše A dur pro smíšený sbor, orchestr a varhany.

V roce 1939 se stal ředitelem kůru Dalibor Doubek. Na podzim roku 1943 však přijal místo pedagoga na hudební škole v Olomouci a novým ředitelem kůru v Malé Skalici se dočasně stal Rudolf Kimmel. Následujícího roku jej ve funkci vystřídal Rudolf Matys.

Zásluhou Dalibora Doubka byla nastudována řada církevních skladeb pro Vánoce a Velikonoce a k dalším svátkům. Například na Vánoce roku 1939 bylo provedeno půlnoční Bachovo Pastore pro varhany a tři vánoční zpěvy pro sbor, orchestr a varhany od P. Křížkovského. O půlnoční mši svaté téhož roku zazněly skladby od B. Jeremiáše: Pastore pro soprán, alt, smíšený sbor, orchestr a varhany. Druhý den, na Boží hod vánoční, byla provedena, za pomoci Pěveckého sboru Bendl, Česká mše pastorální od J. J. Ryby pro velký sbor, orchestr a varhany. V květnu 1940, na Svatodušní svátky, byla pod jeho vedením provedena Doušova mše In honorem sancti Venceslai.

Dne 9. února 1941 se odehrála v maloskalické farnosti významná událost. V československém rozhlasu byl vysílán přímý přenos ze mše svaté, konané v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici. Mši sloužil Msgr. univ. prof. Dr. Jan Konečný. V přenosu zazněla mimo jiné Missa brevis Z. Fibicha pro smíšený sbor, smyčcový orchestr a varhany. Chrámovému sboru pomohl opět Pěvecký sbor Bendl. O vánočních svátcích roku 1941 zazněla na půlnoční mši Hradilova Česká mše koledová, v roce 1943 byly o Vánocích provedeny pod vedením Rudolfa Kimmela skladby Staročeská pastorální mše od J. J. Ryby, pastorální mše B. Jeremiáše a Česká mše koledová od F. M. Hradila.

Rudolf Matys byl ředitelem kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici až do 80. let 20. století. V roce 1986 nastoupil na jeho místo Josef Kašpar. V roce 1991 obnovil činnost chrámového sboru. Sbor byl nazván Chrámový sbor svaté Cecílie. Zakládajícími členy sboru se stali bývalí členové dřívějšího chrámového sboru - Marie Vítová, Anna Jará, Hildegarda Zimlová, Marie Svědíková, Jaroslav Podolský. K nim se přidali další zpěváci. Za následujících patnáct let působení vzrostl počet členů

sboru na více než dvacet pět. Jeho repertoár tvoří především skladby duchovního a liturgického rázu, a to převážně z 19. a 20. století. Jde například o skladby V. Říhovského, F. Kolaříka, J. Walenty nebo S. Macha. V repertoáru sboru jsou, mimo jiné, zpěvy k různým liturgickým slavnostem a příležitostem od J. Arkadelta, W. A. Mozarta, J. K. Knahla, Z. Pololánika, A. Dvořáka nebo N. Kubáta.

Chrámový sbor sv. Cecílie zkouší jednou týdně na faře nebo přímo v kostele. Vystupuje většinou čtyřikrát během duchovních svátků liturgického roku, na Vánoce, Velikonoce, o slavnosti patronie kostela a v den výročí posvěcení.⁸⁴

5.3. Pěvecký sbor Církve bratrské (od 20. let)

První zmínky o vystupování smíšeného pěveckého sboru Církve bratrské v České Skalici, v rámci nedělních bohoslužeb, pocházejí z 20. let 20. století. Jeho sbormistrem byl kazatel František Hruda. Sbor byl doprovázen sbormistrem na housle. Do repertoáru sboru patřily zejména překlady písní amerických misionářů působících ve východních Čechách na konci 19. století. Sbor čerpal rovněž z evangelického zpěvníku „Písně siónské“. Kromě nedělních bohoslužeb vystupoval sbor i při jiných příležitostech. Například na Husovských slavnostech v České Skalici a ve Studnici u České Skalice v roce 1925.

V roce 1924 převzal vedení sboru Josef Hanuš. Pěvecký sbor veřejně účinkoval do začátku 50. let. Například na Vánoce roku 1949 zpívali členové sboru živě v českoskalickém rozhlase. V následujících letech sbor vystupovat pouze při bohoslužbách. Za působení kazatele Schneidera, v 50. letech, byly v rámci tak zvaných sborových dnů do České Skalice zvány pěvecké sbory církve bratrské z celých východních Čech. Setkání byla nejen inspirací pro další činnost sborů, ale i možností vzájemné výměny repertoáru. V roce 1962 se vedení pěveckého sboru Církve bratrské ujal Miroslav Hanuš, bratr sbormistra Josefa Hanuše. Sboristé zpívali od té doby z tištěných zpěvníků. Zpěvníky obsahují práce známých skladatelů, například K. Hrudy, K. Polanského, B. Touška, P. Ebena, M. Rafayové, K. Royové a dalších. V roce 1988 se

⁸⁴ V roce 2001 se ze sboru vyčlenilo několik zpěváků, kteří si dali za cíl zdokonalit se v technice zpěvu, zlepšit hlasový projev, dosáhnout větších hudebně-teoretických znalostí a tím i lepších výsledků. Vznikl tak komorní smíšený pěvecký sbor Schola minor. V současné době má sbor více než desítku členů. Na rozdíl od Chrámového sboru sv. Cecílie vystupuje kromě uvedených duchovních svátků liturgického roku i při nedělní liturgii a na některých kulturních akcích.

vedení sboru ujala dcera Miroslava Hanuše Lydie Prudilová, v roce 1996 se sbormistryní stala Renata Křečková. Pod jejím vedením začal sbor po dlouhé přestávce opět veřejně účinkovat.⁸⁵

5.4. Pěvecký sbor Církve československé husitské (20. – 90. léta)

Smíšený, bezmála dvacetičlenný pěvecký sbor vznikl v České Skalici při Církvi československé husitské ve 20. letech 20. století. Jeho první sbormistryní se stala Anežka Příbylová, učitelka hudby. Její následovníkem byl Jiří Špetla. Zkoušky se do roku 1941 konaly každý pátek ve Velkém Třebešově, v hostinci U Kafků, kde byl k dispozici klavír. Nacvičoval se sborový repertoár, který doprovázel církevní obřady. Jiří Špetla vedl pěvecký sbor až do roku 1941. V tomto roce ho vystřídal Karel Červený, který sbor vedl až do jeho zániku v 90. letech. Repertoár sboru obsahoval písně z různých církevních kancionálů, vánoční mše, například Hej mistře J. J. Ryby, Steckerovy koledy aj.

Dne 17. srpna roku 1941 byl v České Skalici slavnostně otevřen nový kostel (sbor Páně) Církve československé husitské, který postavili sami věřící. V jeho suterénu byla vybudována místnost, kde se mimo jiné konaly zkoušky pěveckého sboru. Sbor vystupoval při bohoslužbách a na pohřbech. Spolupracoval s českoskalickým Pěveckým sborem Bendl, se kterým si vzájemně pomáhaly. Většina jeho členů byla ostatně současně zpěváky Pěveckého sboru Bendl.

O Vánocích a Velikonocích pořádal pěvecký sbor Církve československé husitské obvykle koncerty, při kterých často vystupoval spolu s okolními sbory. Pro tyto příležitosti vznikl tak zvaný Okrskový pěvecký sbor, který vystupoval obvykle pod vedením následujících sbormistrů: Karla Červeného z České Skalice, Karla Hůlky z Červeného Kostelce, Zdeňka Kravky z Nového Města nad Metují, Čenka Koleta ze Rtně v Podkrkonoší. V Okrskovém pěveckém sboru vystupovali sboristé z České Skalice, Červeného Kostelce, Nového Města nad Metují, Hronova, Náchoda, ze Rtně v Podkrkonoší a Dvora Králové nad Labem. Sbory měly repertoár, na kterém se sbormistři předem domluvili. Okrskový pěvecký sbor vystupoval při církevních

⁸⁵ Sbor Církve bratrské působí v České Skalici i v současnosti.

svátcích, výročí některého ze sborů, při příjezdu patriarchy a při dalších příležitostech.

Vedle smíšeného pěveckého sboru Církve československé husitské vystupovala při bohoslužbách a církevních svátcích i mládež této církve. Písemné zmínky jsou bohužel dochovány jen ze 40. let. Jejich vystoupení obsahovala sborové i sólové recitace a písně. Ve sboru Páně Církve československé husitské byla čtyřicetičlenným dětským sborem v roce 1944 na Boží hod provedena směs vánočních koled K. Steckera s orchestrálním doprovodem. Skladby nacvičil K. Červený, program řídil Miroslav Rejchrt. O úspěchu koncertu vypovídají dojmy neznámého posluchače, otištěné v Náchodských listech: *“Svižné tempo a zdravá dětská chuť vyzpívati Jezulátku všecku tu vánoční radost, poesii a zimní štěstí, strhovalo nás s sebou. Pospíchali jsme k Betlému se zpěváčky. – Spád, živelné tempo dětského podání, dobře podchycené dirigentem, nedalo nám zastaviti se. S dychtivostí u jesliček jsme skládali své dary, duždali a kolébali Jezulátko a konečně s Ním rozloučili radostným slavným ‘Narodil se...’ - To, milé děti, jsme s Vámi prožívali! – Tak má každý umělecký zážitek zapůsobit. Jednotlivá sóla, prosta všeho primadonství, zvyšovala dojem a dojetí prostého dětského zpěvu. Kéž by tento dětský sbor rostl a vyvíjel se dále.”*⁸⁶

V 70. – 90. letech sbor nadále spolupracoval s Okrskovým pěveckým sborem, který prožíval od 70. let svoji nejbohatší koncertní činnost. Ta trvala až do začátku 90. let. V tomto období byla provedena díla autorů J. J. Ryby Hej mistře, Hlínova Vánoční mše, Steckrovy koledy aj. Vrcholu koncertní činnosti sbor dosáhl v roce 1988. Dne 29. 10. uvedeného roku vystoupil Okrskový pěvecký sbor v Praze v chrámu sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí a na Vinohradech.

Po roce 1989 se sbor potýkal s generačními problémy. Na počátku 90. let pro nedostatek zpěváků zanikl. Okrskový pěvecký sbor vystupoval ještě po roce 1989. V letech 1992 – 1993 však začala spolupráce sborů upadat a Okrskový pěvecký sbor tak rovněž zanikl.

⁸⁶ *Náchodské listy*, Náchod: F. K. Zachoval, leden 1945, roč. 50. – 35., č. 1, s. 4

5.5. Dětské pěvecké sbory (1900 – 1999)

Školní pěvecké sbory

Do 20. let 20. století nepůsobil při obecných a měšťanských školách v České Skalici trvale žádný školní (dětský) pěvecký sbor. Na příležitostných školních akcích vystupovaly buď samostatně pěvecké sbory jednotlivých tříd, nebo se spojovaly v jeden, příležitostný sbor. Učitelé, kteří se podíleli na nacvičování skladeb, nejsou v pramenech často vůbec uváděni. Jmenováni jsou pouze někteří, například Jan Poličanský, Josef Měříčka, Marie Straníková nebo odborný učitel Augustin Adam.

Školní kroniky z doby do 20. let obsahují zprávy o zpěvu jednohlasých nebo dvouhlasých písní. Za Rakouska-Uherska se na veřejných vystoupeních zpívaly zejména písně duchovního charakteru, jako Hospodine, pomiluj ny, Tisíckrát buď zdráv o Kříži přesvatý, Svatý Václave ... a písně „oficiálního charakteru“, například hymna, písně oslavující císaře a monarchii - Ve stříbro hlavy Tvoji, Hold Jeho Veličenstvu aj. Žáci nacvičovali také sborové zpěvy k příležitosti školních bohoslužeb v maloskalickém kostele Nanebevzetí Pany Marie, k divadelním představením a zpěvohrám, k oslavě jmenin či narozenin císaře Františka Josefa II. a různým školním slavnostem. Například 2. 7. 1916 se v České Skalici konala Žákovská akademie měšťanských českoskalických škol, na níž zazpíval stočlenný dětský sbor jednohlasý chorál Svatý Václave, Malátovu Modlitbu za vlast, Nejedlého trojhlasý sbor Hvězdičky a trojhlasou směs z národních písní K. Tichého. V dobovém tisku se lze o akci dočíst: *„Žákovská akademie měšť. škol českoskalických v neděli dne 2. července pořádaná měla průběh vysoce slavnostní. Prostranná vzdušná tělocvična vkusnou výzdobou praporovou a chvojovou byly proměněna v pravý koncertní sál, jehož akustičnost také v jistém směru přispěla k všeobecnému zdatu. Program zahájen byl vzletným proslovem na chorál Svatého Václava, přednesený s vervou žákem I. roč. měšť. školy J. Vikem. V poslední slova deklamace zavzněl sálem ze 100 dětských hrdělek se řinoucí velebný chorál 'Svatý Václave – vévodo České země!' – jehož závěrečná slova 'Nedej zahynouti!' – působila přímo úchvatně. Nelze si vůbec představití důstojnější a krásnější chorální zpěv nad tento hymnus starých Čechů, vytrysklý přímo z duše národa. Ovšem, musí být zpíváno s rytmickým rozčleněním živého, mluveného slova a jednolitou mohutností a přesností, jak jsme slyšeli tu. S jak velikou pílí bylo cvičeno, ukázalo i přednesení druhých dvou sborů: Malátovy 'Modlitby za vlast' a Nejedlého 3hlasného sboru 'Hvězdičky', činících*

již vyšší požadavky na pěvce. Ku zdaru koncertu velkou měrou přispěli i pp. hosté sl. M Králová a katecheta p. Ad. Odvárka z Náchoda. Ač poprvé vystoupila sl. Králová před forum veřejnosti, dobyla si rázem přízně svého posluchačstva. Její hlasový fond dovoluje ji k podání tak velkých věcí, jako jest arie 'Libuše' od Smetany. A že již ku svému prvnímu vystoupení odvážiti se mohla k dílu takové hodnoty, svědčí nejen o veliké pili pěvkyně (...) I Pan katecheta Odvárka klidil značných úspěchů jak samotnou arií ze Smetanových 'Dvou vdov', tak i v dvojzpěvech se sl. Královou z 'Dalibora' a upřímným potleskem přinucen byl k četným přidávkům (...) Korunou dne byla trojhlasná směs z národních písní od K. Tichého s průvodem piana a harmonia, upraveného naším ředitelem choru p. K. Hejzlarem, nyní v činné službě vojenské se nacházejícího. Zde teprve znáti bylo, co k srdci mluví a co nejbliže nám stojí – naše písně národní. Jak zářila očka malým pěvcům, s jakou chutí a radostí zpívali. Všechna očka upřena na svého dirigenta p. řiditele Měřičku, jenž jim byl v tom okamžiku jediným pro ně existujícím světem. A sklidil-li někdo hojnou žeň svého přičinění, jest to v první řadě p. řiditel Měřička, jenž tak krásným, rytmicky přesně rozčleněným, jednotnou výslovností, neobyčejně srozumitelným přednesem ukázal, čím býti může dětský zpěv.⁸⁷

Svoboda výběru repertoáru českoskalických školních pěveckých sborů přišla až se vznikem samostatného československého státu, v roce 1918. „Náchodské listy z roku 1919 se pochvalně zmiňují o práci Marie Straníkové, učitelky zpěvu na českoskalické měšťanské dívčí škole, která v tomto roce s žáky nacvičila: národní hymny Kde domov můj a Nad tatrou sa blýska, písně S požárů dýmem, Moravo, Moravo (dvojhlasně), Hej Slované, Šumí Marica (jednohlasně). Mimo to čtrnáct dvojhlasých a tříhlasých národních českých a moravských písní ze sborníku Směs národních písní. Pro bohoslužebné úkony ve školní kapli byly zopakovány církevní sólové a sborové skladby: Pán veselý jest (Střehla), Biblické písně od A. Dvořáka, Matičko Boží od B. Smetany, dvě koledy od L. Mladého, dále Stéblovo: Pán mocný jest!, L. Mladého O tempora, o mores! A staročeské písně: Hospodine, pomiluj ny a Svatý Václave. Žákyně tyto písně příležitostně zpívaly pro školní mši, pod vedením místního ředitele kůru Josefa Měřičky.“⁸⁸

⁸⁷ Žákovská akademie měšť. škol českoskalických. *Náchodské listy*. Náchod: F. K. Zachoval, červenec 1916, roč. 5, č. 30, s. 5

⁸⁸ VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 32

Školní pěvecké sbory vystupovaly na každoročních oslavách narozenin prezidenta T. G. Masaryka, na oslavách 1. máje, na Dětském dnu, dnu vzniku Československé republiky 28. října a při dalších slavnostních příležitostech.

Ve 30. letech 20. století působily při českoskalických měšťanských školách dva pěvecké sbory. Pěvecký sbor měšťanské školy dívčí (1931-1954) vedla Růžena Kuťáková. S dívkami nacvičovala pestrý repertoár s převahou národních písní. V předválečném období vystupoval dívčí pěvecký sbor během školního roku vícekrát při nejrůznějších příležitostech. Účinkoval například i v divadelní hře F. Flose Nanyňka z Týnce, v operetě J. Beneše Na tý louce zelený, na slavnostních školních akademiích, při oslavách vzniku samostatné Československé republiky aj. Sbor spolupracoval s místní obecnou a s měšťanskou chlapeckou školou, s dorostem Československého červeného kříže, s Pěveckým sborem Bendl a žákovským orchestrem hudební školy K. Hejzlara či J. Řezníčka. V letech 1938 – 1945 sbor nevystupoval. V poválečném období patřily do repertoáru sboru například trojhlasý sbor E. Konferšta Buď zdrav, presidente!, Již jde léto od J. Křičky, Proč bychom se netěšili od B. Smetany, národní písně Tancuj, tancuj!, Za Dunaj, Proč bychom veselí nebyli?, Karlíku! a mnohé další. Velkou část repertoáru sboru tvořily úpravy národních písní.

Druhým pěveckým sborem byl Pěvecký sbor měšťanské školy chlapecké (1930-1938), řízený v letech 1930 – 1935 Ladislavem Vlachem. Repertoár sboru byl složen také převážně z národních písní. Bohužel není známo, zda se jednalo o sborové úpravy. Chlapecký pěvecký sbor se zúčastňoval obdobných akcí jako výše uvedený dívčí školní pěvecký sbor. Poslední zápis o vystoupení chlapeckého pěveckého sboru, pod vedením třídních učitelů Marie Fialové – Petrákové a Josefa Klugara, pochází z 8. 5. 1938. Sbor vystoupil na slavnostní akademii s názvem Pravda vítězí.

Od roku 1953 působil při Základní devítileté škole v České Skalici pěvecký zájmový kroužek – smíšený pěvecký sbor. Do roku 1954 jej vedl Jan Štok. V letech 1955 – 1968 ho vedl Václav Pícha, v letech 1966 - 1967 Karel Hejzlar ml. a Jaroslav Holý. Ten sbor řídil i v letech 1969 – 1971. Sbor byl přibližně padesátičlenný. Zpívali v něm chlapci a dívky z šestých a vyšších tříd. V padesátých letech byly v jeho repertoáru národní písně, písně sovětských autorů a písně budovatelské. Pod vedením V. Píchy sbor dosáhl dobré úrovně. Zúčastnil se, s úspěchem, i několika

soutěží. Například v únoru 1957 zvítězil v meziškolní soutěži Dětské umělecké tvořivosti.⁸⁹

V šedesátých letech 20. století existoval při Základní devítileté škole v České Skalici navíc Pionýrský pěvecký kroužek. V jeho repertoáru byly písně národní (Ej, toč sa!, Kdyby byly Čenčice ...), soudobé (Pryč s tyrany a zrádci všemi, Věžeňská ...) a sovětské (D. Šostakovič- Píseň míru, Hučí a sténá Dněpr širý ...).

V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století působily pěvecké kroužky při prvním a druhém stupni českoskalické základní devítileté školy pouze v některých školních rocích. Jeho sbormistři se často měnili. Patřili k nim Lidmila Bašová (1972-1975), Mil. Vlčková (1977-1978), Eliška Sedláková (1978-1979), Magda Riegrová - Michalová (1987-1989), Karel Hovorka (1987-1990).

V devadesátých letech 20. století působily při prvním a na druhém stupni školy dva pěvecké sbory. Pěvecký sbor prvního stupně, s názvem Poupata, vedla od roku 1990 Magda Riegrová - Michalová. Po dvouleté pauze, v letech 1994-1996, obnovila jeho činnost Stanislava Marinicová, sboru se ujala spolu s Jiřinou Sedlákovou - Polončkovou. V repertoáru sboru jsou písně Z. Svěráka a J. Uhlíře, J. Nohavici, P. Jurkoviče, P. Ebena ... Pěvecký sbor druhého stupně vedl v letech 1991-1993 Ladislav Skořepa, od roku 1995 ho vede Alena Vlčková. V repertoáru sboru převažují písně jednohlasé, v nichž se střídají sóla se skupinami a celým sborem. Patří k nim písně z repertoáru J. Nohavici, H. Vondráčkové, Čechomoru, Hradišťanu, Spirituál kvintetu, písně z muzikálů, pohádek a další.

Dětský pěvecký sbor při Závodním klubu ROH Boženy Němcové

Na konci roku 1970 požádal učitel J. Cach z Hoříček Závodní klub ROH Boženy Němcové v České Skalici o možnost zřídit při klubu dětský pěvecký sbor, který měl podle jeho představ vychovávat, připravovat ke zpěvu, budoucí členy Pěveckého sboru Bendl. Sbor byl určen pro vybrané děti ze sborů při první a druhém stupni českoskalické základní školy. Klub J. Cachovi vyhověl.

V únoru roku 1971 sbor tvořilo přibližně čtyřicet dětí. Jeho první vystoupení se uskutečnilo u příležitosti zahájení cyklu abonementních koncertů, před vystoupením pěveckého sboru Bendl. Činnost pěveckého sboru byla však po půl roce ukončena.

⁸⁹ Dětská umělecká tvořivost byla soutěž sborové i sólové recitace a zpěvu a hry na hudební nástroje (klavír, housle, harmonika).

5.6. Komorní ženský pěvecký sbor (1992 - 1999)

Komorní ženský pěvecký sbor⁹⁰ vznikl v roce 1992 z iniciativy učitelů Základní školy v České Skalici Magdy Riegrové – Michalové a Ladislava Skořepy, tehdejších vedoucích pěveckých sborů na prvním a druhém stupni školy. Svoji činností navázal na Pěvecký sbor Bendl. Jeho první zkouška sboru se konala 4. února 1992. Prvními členkami byly Magda Riegrová - Michalová, Věra Česenková, Libuše Šebestová, Jiřina Sedláková - Polončeková, Miloslava Smetanová, Naděžda Špeldová,... Postupně se sbor rozrůstal. Byl téměř dvacetičlenný. Jeho sbormistrem byl Ladislav Skořepa. Až do roku 2005 sbor vystupoval pod oficiálním názvem „Komorní ženský pěvecký sbor“, následně přijal nový název „Dona nobis“⁹¹. Repertoár sboru byl velice různorodý. Tvořily jej jednohlasé, dvojhlasé i trojhlasé písně. Obsahoval lidové, latinské, duchovní, obrozenecké, vánoční, české, sokolské, trampské i filmové písně, černošské spirituály, písně J. Ježka, K. Hašlera a dalších skladatelů.

První veřejné vystoupení sboru bylo uskutečněno 7. května 1992 ve sboru Páně Církve československé husitské v České Skalici, a to za spoluúčasti dětských sborů českoskalické základní školy. Široký repertoár umožňoval sboru vystupovat při mnoha nejrůznějších příležitostech, a to nejenom v České Skalici a v jejím okolí, ve Velkém Třebešově, Slavoňově, Studnici, Velké Jesenici, Slatině nad Úpou, v Nahořanech, Šonově – Provodově, na Žernově ..., na dalších místech na Náchodsku, například v Novém Městě nad Metují nebo ve Velichovkách ...⁹² Sbor byl často doprovázen hráči na kytary, banjo, foukací harmoniku, flétny, na violu či basu.⁹³

Ve 20. století se v České Skalici rozvíjel souběžně organizovaný světský i církevní sborový zpěv. Do roku 1989 ve městě působil Pěvecký sbor Bendl. Na jeho činnost navázal v roce 1992 Komorní ženský pěvecký sbor. Průběžně činným byl Pěvecký sbor Církve římskokatolické. Po vzniku Československa ve městě působily a stále působí dětské, školní, pěvecké sbory a pěvecký sbor Církve bratrské. Při Církvi

⁹⁰ K činnosti sboru Viz např. *Kronika Pěveckého komorního sboru (Ženského komorního pěveckého sboru)*. Česká Skalice: 1992 - 2005, sešit s pevnými deskami, rukou psané záznamy, ilustrace, vlepěné fotografie, programy, novinové výstřižky, nestránkováno (v soukromém archivu M. Riegrové – Michalové) nebo lask (Skořepa, Ladislav). Deset let se zpěvem. *Českoskalický zpravodaj*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, 2001, č. 11, s. 8 – 9, URBANOVÁ, Veronika. *Ženský komorní sbor. Českoskalický zpravodaj*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, 2005, č. 2, s. 9

⁹¹ Podle latinské písně *Dona nobis pacem*, kterou sbor s oblibou zpíval.

⁹² V roce 2004 sbor vystupoval také v Polsku (Przeźmierow, Lusow).

⁹³ Sbor vystupuje též v současné době, a to, od roku 2012, pod názvem Pěnice z České Skalice.

československé husitské existoval pěvecký sbor od dvacátých do devadesátých let 20. století. Mnozí ze zpěvaček a zpěváků Pěveckého sboru Bendl byli zároveň členy některého (některých) ze zmíněných církevních sborů.

6. Českoskaličtí sbormistři

6.1. Z galerie významných sbormistrů působících v České Skalici ve druhé polovině 19. století

Josef Arnošt Kolisko (18. 3. 1815 – 29. 12. 1881)

Josef Arnošt Kolisko se narodil 18. března 1815 v České Skalici. V sedmnácti letech se vydal jako „učitelský vandrovník“ poznávat různé školy a jejich zařízení na území Čech, Moravy, Horních a Dolních Rakous i Štýrska. V roce 1840 se vrátil do České Skalice, kde byl ustanoven prvním podučitelem. Zásadou J. A. Koliska byla při tamní škole založena knihovna. V roce 1849 získal, po ročním studiu v Amerlingově vzdělávacím pražském ústavu Budeč, způsobilost pro vyučování na hlavních školách. V roce 1855 se stal ředitelem školy v České Skalici. Jeho zásluhou byla v roce 1864 českoskalická škola hodnocena c. k. podkrajským úřadem v Náchodě jako první a vzorná škola na okrese náchodském. Na škole zdárně působil do roku 1879. J. A. Kolisko zemřel, náhle, 29. prosince 1881 v České Skalici.

V roce 1870 byl J. A. Kolisko, po dva měsíce, prvním ředitelem Ženské pěvecké jednoty Božena v České Skalici.

Vilém Wolf starší (28. 8. 1825 – 8. 9. 1889)

Vilém Wolf st. se narodil 28. srpna 1825 ve Studnici u České Skalice. Studoval na učitelském ústavu v Praze, předtím pravděpodobně také na učitelském ústavu v Hradci Králové. Plných 45 let byl učitelem, mimo jiné též farním a řídicím učitelem ve Velkém Třebešově. Vilém Wolf st. se podílel na kulturním dění v České Skalici. Jako třiadvacetiletý byl kapelníkem hudební kapely při Národní gardě v České Skalici. Uplatnil se v ní též jako hráč na křídlovku. Byl rovněž výborným houslistou. Zemřel 8. 9. 1889 v České Skalici.

Vilém Wolf st. se stal v roce 1870 sbormistrem Ženské pěvecké jednoty Božena a byl jím až do jejího zániku v roce 1882.

Jan Poličanský (18. 5. 1842 – 15. 9. 1903)

Jan Poličanský se narodil 18. května 1842 v Jilemnicích. Po studiu v Praze na malostranském německém učitelském ústavu v Praze se stal učitelem. Této profesi se věnoval celý život. Od roku 1862 vyučoval sedmnáct let na reálné škole v Náchodě. Později se stal ředitelem obecné a dívčí obecné školy v České Skalici. Za jeho působení v České Skalici měl v osmdesátých a devadesátých letech 19. století, jako člen většiny českoskalických spolků, největší podíl na rozvoji kulturního a společenského života ve městě. Byl výborným hudebníkem. V jeho profesním životě došlo k několika významným událostem. Například roku 1890 se stal čestným členem jednoty Komenských, a později, v roce 1895, byl zvolen referentem pro úpravu učebních osnov pro I. stupeň obecných škol. V následujících letech mu byla udělena pochvala od královehradeckého biskupa za bedlivou péči o náboženskou mravní výchovu mládeže a za péči v pěstování církevního zpěvu a chrámové hudby. Zemřel 15. září 1903 v České Skalici.

Jan Poličanský byl spoluzakladatelem Pěvecko-zábavní jednoty Eden a v letech 1881-1901 byl jejím sbormistrem, respektive sbormistrem Pěveckého sboru Bendl. Za jeho sbormistrovského působení byla jednota Eden přejmenována na Bendl. Od roku 1882 byl ředitelem kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici.

Josef Chládek (19. 4. 1858 – 6. 4. 1917)

Josef Chládek se narodil 19. dubna 1858 na Hoříčkách. Studoval na reálné škole ve Dvoře Králové nad Labem a dále na císařsko-královském učitelském ústavu v Hradci Králové. V letech 1876 – 1882 působil jako podučitel na škole v České Skalici u učitele Josefa Arnošta Koliska. Dekretem z roku 1883 byl jmenován „definitivním učitelem obecné školy“. Ovládal hru na klavír, housle a violu. Byl také velmi dobrým zpěvákem, dirigentem a sbormistrem. Spolu se svou manželkou se věnoval hudební výchově mládeže a vyučoval hře na některé hudební nástroje. Aktivně se účastnil kulturního dění v České Skalici. Dal například podnět ke sbírce na stavbu Národního divadla v srpnu

1881 a podílel se na organizaci zájezdu do Národního divadla na představení Smetanovy Libuše v květnu 1884. Byl členem komitétu pro postavení pomníku Boženy Němcové na náměstí v České Skalici a také průkopníkem myšlenky založení tamního muzea. V roce 1893 se přestěhoval do Bílého Újezdu, kde se dále věnoval učitelství a podílel se na rozvoji hudebního života. Zemřel 6. dubna 1917 v Bílém Újezdu.

Josef Chládek byl v letech 1885 – 1893 sbormistrem Pěveckého sboru Bendl. V dubnu 1885 stál u zrodu ženského pěveckého sboru, kterým byl Bendl rozšířen na smíšený sbor.

6.2. Z galerie významných sbormistrů působících v České Skalici ve 20. století

František Hruša (10. 10. 1874 – 4. 7. 1965)

František Hruša se narodil 10. října 1874 v Třebomyslicích na Moravě. Pocházel z evangelické rodiny a ve čtrnácti letech byl v Nosislavi confirmován⁹⁴. V roce 1905 byl ustanoven kazatelem česko-německého sboru v Žyrardově, v tehdejší ruské Polsku. Tam pořádal, v českém i německém jazyce, shromáždění, biblické a modlitebné hodiny, sdružení mládeže a nácvik sborového zpěvu. V březnu 1910 se stal novým kazatelem a správcem sboru Svobodné reformované církve v České Skalici. Když se pro jeho děti v roce 1923 objevila možnost středoškolského vzdělání, odstěhoval se do Písku. Po třech letech odešel do České Třebové, kde se věnoval evangelizační činnosti. Z důvodu vážného onemocnění však zanechal církevní služby. Po uzdravení, v roce 1931, se odstěhoval do Prahy. Po druhé světové válce odešel s manželkou do starobince Jednoty československé v Suchomastech, kde působil nadále jako duchovní. Zemřel 4. července 1963.

František Hruša se stal v roce 1910 novým kazatelem a správcem sboru Svobodné reformované církve v České Skalici, ve 20. letech při ní (již pod názvem Církev bratrská) založil smíšený pěvecký sbor.

⁹⁴ V evangelických církvích slavnostní obnovení křestní slibu a přijetí za dospělého člena církve.

Karel Hejzlar starší (22. 7. 1888 – 4. 9. 1955)

Karel Hejzlar st. se narodil 22. července 1888 v Náchodě. Působil jako hudební skladatel, komponista - populární byla například jeho parafráze na lidovou píseň Sadila, sadila - a pedagog, jako dirigent a sbormistr, jako sólista při hře na klavír či jako zpěvák. V letech 1902–1905 studoval na pražské konzervatoři hru na varhany ve třídě profesora J. Kličky a skladbu u prof. K. Steckera. V letech 1905–1906 působil jako varhaník v náchodském kostele sv. Vavřince. V letech 1906 – 1934 žil a působil v České Skalici a byl ředitelem kůru v Malé Skalici. V roce 1935 se stal ředitelem kůru katedrály Sv. Ducha v Hradci Králové. Později začal vést zpěvácký kroužek Nepasičtí pěvci. Také sám komponoval.

Kdekoli Karel Hejzlar st. působil, byl znám zejména svou chvályhodnou, záslužnou a prospěšnou pedagogickou činností. Připisuje se mu velká přísnost. Při nácviu skladeb dbal do všech důsledků na přesnost a hlasovou jistotu. Držel se přesně předepsaného partu, neslevoval, stále opakoval, učil, káral, dokonce vyhrožoval, dokud každý zpěvák či hudebník bezpečně nezvládl svůj notový part do nejmenších podrobností. Ve dvacátých a třicátých letech se podílel na nastudování několika tehdy oblíbených operet. Věra Vlčková uvádí: „*Jeden z režisérů operet, mistr cukrářský Jindřich Poláček, vzpomínal, jak s ním nebyla jednoduchá spolupráce. Stávalo se, že svoji nespokojenost vyjádřil náhlým odchodem uprostřed zkoušky. Nezbylo pak nic jiného, než aby se zástupce ochotníků vydal za K. Hejzlarem st. domů, tam jej uklidnil, a usmířeného přivedl zpět.*“⁹⁵ Zemřel 4. září 1955 v Hradci Králové.

Karel Hejzlar st. byl v letech 1906 – 1934 ředitelem kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici. V roce 1906 zazněla pod jeho vedením premiéra chrámové skladby Mše F dur pro smíšený sbor a v roce 1914 Rekviem d moll pro mužský sbor. V roce 1909 byla uvedena jeho zpěvohra Zakletý hrad (libreto R. Stárek). Od roku byl 1910 českoskalickým městským kapelníkem. V roce 1910 se stal sbormistrem pěveckého sdružení Bendl. V České Skalici vyučoval hře na mnohé hudební nástroje, jeho manželka vyučovala hře na klavír. Spolupracoval s českoskalickými divadelníky.

⁹⁵ VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 165

Karel Knop (25. 1. 1897 – 13. 4. 1955)

Karel Knop se narodil 25. ledna 1897 v Turnově. Vystudoval hru na trubku, housle, klavír a varhany na pražské konzervatoři. Od roku 1919 do roku 1925 zastával funkci ředitele kůru a sbormistra Hlaholu ve Zbirohu. V roce 1925 se stal sbormistrem Slovanu v Žirovnici u Počátek, kde založil Hudební sdružení a městskou dechovou hudbu. Karel Knop napsal za svůj život četné, zejména chrámové skladby, pro různá obsazení a scénickou hudbu. Při pobytu v České Skalici složil Noc na Karlštejně (1935) a Lucernu (1935). Působil zde do roku 1939. Zemřel v Turnově v roce 1955.

Karel Knop se stal v roce 1935 ředitelem kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici a kapelníkem městské hudby v České Skalici. V letech 1935 - 1939 vedl Pěvecký sbor Bendl. „*Pod jeho vedením zazněla v místním kostele Česká mše op. 77 V. Říhovského v podání smíšeného sboru, smyčcového orchestru a varhan, v roce 1937 byla provedena Slavnostní česká pastorální mše A dur pro smíšený sbor, orchestr a varhany od Františka Gregory. Chrámový sbor a orchestr řídil Karel Knop, na varhany doprovázel JUDr. Václav Thon.*“⁹⁶

Dalibor Doubek (25. 9. 1898 – 12. 7. 1955)

Dalibor Doubek se narodil 25. září 1898 v Táboře. V letech 1914–1917 studoval varhanní hru na pražské konzervatoři u J. Kličky. Později, v letech 1933–1936 studoval dirigování na mistrovské škole u Václava Talicha. V roce 1934 složil státní zkoušku ze hry na klavír. Hudbu vyučoval v Jugoslávii (1917–1922), Přelouči (1923–1936), v Poděbradech (1936–1938), v České Skalici (1939–1943) a v Olomouci (1943–1945). Ve všech těchto městech zastával funkci ředitele kůru, byl dirigentem zpěváckých spolků a amatérských orchestrů. V Olomouci byla jeho činnost velmi významná. Byl jedním ze zakladatelů a dirigentů Moravské filharmonie (1943–1945) a od května 1945 do září 1946 jejím prvním uměleckým ředitelem. V dalších letech vedl hudební školy v Rýmařově, v Jeseníku, v Písku a v Českých Budějovicích. V Českých Budějovicích vykonával také funkci krajského inspektora hudebních škol a od roku 1952 byl dirigentem tamního učitelského orchestru. Zemřel 12. července v Písku.

⁹⁶ VLČKOVÁ, Věra. *Česká Skalice. Osobnosti kultury, umění a vědy*. Červený Kostelec: P. Mervart, 2014, s. 82. ISBN 978-80-7465-102-1

V roce 1939 se stal Dalibor Doubek po K. Knopovi ředitelem kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici. Převzal po něm také vedení Pěveckého sboru Bendl. „*Za jeho vedení byl přednes sboru označován za přesný, jedinečný, krásný, úchvatný apod.*“⁹⁷

Rudolf Matys (16. 1. 1900 – 5. 9. 1990)

Rudolf Matys se narodil 16. ledna 1900 v Petrovicích u Nového Bydžova. Byl významným hudebním skladatelem, sbormistrem, dirigentem, varhaníkem a klavíristou. V jeho rodině se hudební tradice držela již tři generace. K hudbě jej přivedl jeho otec, ředitel kůru, a strýc Josef Matys. Rudolf Matys byl obdařen velkým hudebním talentem. Již v šesti letech hrál varhanní part Rybovy České mše vánoční. V šestnácti letech narukoval k vojenské hudbě ho haličského Przemyslu. Hrál tam na eufonium a housle. V té době také studoval na varhanické škole ve Lvově. Po první světové válce studoval soukromě hru na housle u prof. B. Šicha, pak hru na klavír u prof. E. Doležalové a na varhany u prof. J. B. Krajse. Jeho studia vyvrcholila na pražské konzervatoři, kde vystudoval obor klavír- hudební pedagogika u prof. B. Liebicha. Po první světové válce sloužil u vojenské hudby v Hradci Králové. V druhé polovině dvacátých let působil jako profesionální klavírista a hráč na harmonium v lázeňském orchestru Radium-Palace v Jáchymově. V roce 1929 se přestěhoval do Prahy, kde se stal dirigentem orchestru, který doprovázel K. Hašlera a jeho soubor na turné po Československu s revue Princezna Republika. V roce 1944 se přestěhoval do České Skalice. Zde působil jako ředitel kůru, dirigent symfonického orchestru, sbormistr zpěváckého spolku Bendl, kapelník dechové hudby a salonního orchestru a především jako pedagog. Jako pedagog hry na klavír měl výborné výsledky. Mezi jeho nejvýznamnější žáky patřili např. Boris Joneš, pozdější dirigent liberecké opery, a Jiří Vondráček, výborný klavírista a hudební pedagog. Zemřel 5. září 1990 v České Skalici.

Rudolf Matys byl od roku 1944 do roku 1986 let ředitelem kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici, v letech 1945 – 1951 sbormistrem Pěveckého sboru Bendl. Za svého pobytu v České Skalici byl činný také jako skladatel. Složil např.

⁹⁷ VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. s. 171

pochod Hold milované B. Němcové, pochod Pozdrav z Babiččina údolí, předehra U Viktorčina splavu aj. Ve 30. – 40. letech vydal dvanáct svých skladeb.

Josef Hanuš (5. 1. 1902 – 27. 10. 1986)

Josef Hanuš se narodil 5. ledna 1902. Od mládí hrál na housle. Zemřel 27. října 1986.

V roce 1924 převzal Josef Hanuš po Františku Hrudovi řízení smíšeného pěveckého sboru Církve bratrské v České Skalici. V roce 1933 přišel o pravou ruku při práci v zemědělství, přesto vedl smíšený sbor nadále, až do roku 1962. Krátce po druhé světové válce založil navíc mužský pěvecký sbor Církve bratrské a vedl ho až do roku 1977.

Karel Tomíček (9. 9. 1907 – 3. 5. 1958)

Karel Tomíček se narodil 9. září 1907 v Jilemnici. Studoval na jilemnickém gymnáziu, kde až do své maturity, v roce 1926, řídil studentský orchestr. V letech 1926–1931 studoval v biskupském kněžském diecézním semináři v Hradci Králové a vedl pěvecký sbor bohoslovců. V roce 1931 se stal knězem. V následujících letech byl kaplanem v Náchodě, později nadporučíkem vojenské duchovní služby v Lučenci a Českých Budějovicích. Od 1. května 1939 do 31. srpna 1955 působil v České Skalici jako farář, v dalších letech jako kanovník a kancléř biskupské konzistoře v Hradci Králové. Na jeho mše a kázání se scházeli věřící z celého okolí. Tato skutečnost měla patrně velký vliv na zisk muzikantů z širokého okolí do Městského symfonického orchestru v České Skalici. Byl velmi muzikální. To dokazoval při slavnostních mších, kdy zpíval nezaměnitelným, jasně zvučným hlasem. Neutekla mu žádná falešná nota. V Městském symfonickém orchestru v České Skalici hrál na violu. Od roku 1944 byl po D. Doubkovi, jeho dirigentem. Karel Tomíček měl známosti mezi významnými kapelníky a muzikanty. Byl velmi dobře znám mezi hráči České filharmonie, Pardubického komorního orchestru, měl známé v pražském Národním divadle aj. Do České Skalice přivedl mnoho významných umělců, např. E. Hakena, M. Tauberovou, M. Podvalovou, D. Tikalovou a další. Aktivně se zapojoval také do divadelního, společenského a politického dění. Působil jako režisér při českoskalickém divadelním odboru Katolické národní jednoty. Zemřel 3. května 1958 v Hradci Králové.

Karel Tomíček působil jako ředitele kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici, od roku 1943 do roku 1945 řídil Pěvecký sbor Bendl.

Karel Červený (28. 3. 1916 – 27. 1. 2010)

Karel Červený se narodil 28. března 1916 v České Skalici. Strávil v ní většinu života. Pocházel z učitelské rodiny. Vystudoval Obecnou školu v České Skalici. V roce 1934 odmaturoval na sedmileté Reálce s technickým zaměřením v Jaroměři. Jelikož měl zájem o práva, soukromě studoval latinský jazyk v Kostelci nad Orlicí a v roce 1935 složil druhou maturitu na Reálném gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou. V letech 1936–1939 studoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Závěrečné zkoušky nemohl absolvovat, protože Němci na počátku druhé světové války zavřeli české vysoké školy.

V době druhé světové války působil v České Skalici jako pomocný úředník v občanské záložně. Později přijal místo katechety v České Skalici a přilehlých vesnicích. Po válce složil rigorózní zkoušky na právnické fakultě a získal titul doktora práv. Poté byl půl roku na vojně a od roku 1946 pracoval v Náchodě v ATASU jako právní poradce firmy. V roce 1949 byl propuštěn údajně proto, že odmítl vstoupit do Komunistické strany Československa. Po nějakém čase, kdy byl nezaměstnaný, začal pracovat jako dělník na stavbě silnice v České Skalici. V roce 1951 kvůli těžkým pracovním podmínkám vážně onemocněl a následně práci opustil. Poté pracoval v závodě Lina 03. Roku 1976 odešel do penze. Zemřel 27. ledna 2010.

Karel Červený vedl v době druhé světové války pěvecký sbor Církve českomoravské (dnešní Církve československé husitské). Po návratu z vojenské služby jej vedl opět až do jeho zániku. V českoskalickém chrámu Církve československé husitské

Karel Hejzlar ml. (11. 9. 1919 – 13. 10. 2000)

Karel Hejzlar ml. se narodil 11. září 1919 v České Skalici. Své hudební nadání zdědil po svém otci K. Hejzlarovi st., který jej také zasvětil do hudební teorie a dirigování. Studoval na reálce v Jaroměři a Hradci Králové. Poté studoval na koedukačním

učitelském ústavu v Hradci Králové, kde vedl studentské sbory. Svou učitelskou profesi uplatnil v Hradci Králové či v Radvanicích na Trutnovsku. Ve Rtyni v Podkrkonoší, kde působil jako zástupce ředitele základní devítileté školy, založil školní pěvecký sbor a pěvecký sbor při ZK Dolu Zdeněk Nejedlý, spolupracoval s divadelním souborem, v roce 1955 se tam stal též kapelníkem hornické hudby. Od roku 1964 zastával funkci zástupce ředitele základní devítileté školy v České Skalici. O dva roky později převzal vedení českoskalického symfonického orchestru a v roce 1967 obnovil činnost zpěváckého spolku Bendl. Roku 1969 byl jmenován školním inspektorem. Zemřel 13. října 2000 v Náchodě.

Karel Hejzlar ml. vedl ve školním roce 1965–1966 dětský pěvecký sbor při základní devítileté škole. V roce 1967 obnovil činnost Pěveckého sboru Bendl a vedl jej až do roku 1982. Zasloužil se o velké společenské i umělecké úspěchy zpěváckého spolku. Za jeho působení sbor překonal také několik existenčních krizí.

Jaroslav Voňka (12. 5. 1926 – 17. 7. 1996)

Jaroslav Voňka se narodil 12. května 1926 v Doubravici u Dvora Králové nad Labem. Studoval hru na housle u profesora pražské státní konzervatoře B. Voldána a u prof. K. Hršela v Hradci Králové. Vzdělával se také ve sborovém zpěvu. Se sbormistrovstvím přišel do styku poprvé ve Dvoře Králové nad Labem a v Bílé Třemešné, kde vedl dětské pěvecké sbory. V letech 1946–1948 a 1950–1996 učil na Lidové škole umění - Základní umělecké škole v Jaroměři hru na housle a kytaru. V roce 1985 byl za svou pedagogickou činnost oceněn titulem Vzorný učitel. Od roku 1953 byl 38 let sbormistrem jaromeřského pěveckého sboru Jaromír. V roce 1957 založil Jaromeřský komorní orchestr. Získal dvě čestná uznání Unie českých pěveckých sborů v Praze (r. 1956 a r. 1981) a v roce 1985 čestné uznání za činnost v komorní hudbě a sborovém zpěvu.

Jaroslav Voňka byl od roku 1983 do roku 1989 sbormistrem Pěveckého sboru Bendl.

Ladislav Skořepa (14. 6. 1945)

Ladislav Skořepa se narodil 14. června 1945 v Jaroměři. Jeho rodiče byli nadšení amatérští muzikanti. Navštěvoval českoskalickou základní školu, maturoval v roce 1962 na náchodském gymnáziu. V roce 1969 vystudoval obor učitelství pro školy druhého stupně matematika – hudební výchova na Pedagogické fakultě v Hradci Králové. Při studiu byl členem Smíšeného pěveckého sboru Smetana v Hradci Králové, fakultních hudebních souborů (dechového kvintetu, dechového orchestru, tanečního orchestru), kde hrál na tubu a klávesové nástroje. Působil také v českoskalickém tanečním orchestru Skála. Hru na klavír absolvoval v rámci vysokoškolského studia, ve hře na tubu je samouk. V roce 1987 získal na Pedagogické fakultě v Hradci Králové titul PaedDr. Působil jako učitel na středních a základních školách na Náchodsku a šest let v Bruntále na Moravě. Od roku 1991 do roku 1993 učil na Základní devítileté škole v České Skalici. Poté vyučoval matematiku na Střední škole podnikatelské v Náchodě. Do důchodu odešel v roce 2012. Podílel a podílí se intenzívně na kulturním dění v České Skalici. Mimo jiné vyučoval, do roku 2010, soukromě hru na klávesové nástroje. Účastní se kulturních aktivit neziskové organizace Nadace rozvoje občanské společnosti a hudebních pořadů ve Vile Čerych. Od roku 2004 vystupuje se svou manželkou Helenou Skořepovou v duetu, které se zaměřuje především na swingovou hudbu. Působí jako varhaník při sboru Páně Církve československé husitské v České Skalici, je členem českoskalického Literárně - hudebního spolku Kvinteto.

Ladislav Skořepa byl v letech 1991–1993 sbormistrem dětského pěveckého sboru druhého stupně českoskalické základní devítileté školy. Ve snaze navázat na tradice pěveckého sboru Bendl stál v roce 1992 u založení Komorního ženského pěveckého sboru⁹⁸. Repertoár sboru byl velice různorodý. Ladislav Skořepa pro něj vybíral staré duchovní i české lidové písně, černošské spirituály či písničky Jaroslava Ježka a Karla Hašlera.

⁹⁸ Sbor přijal v roce 2005 název Dona nobis (podle latinské písně Dona nobis pacem, kterou sbor s oblibou zpíval).

Josef Kašpar (7. 12. 1964)

Josef Kašpar se narodil 7. prosince 1964 v Jaroměři. V letech 1980 – 1984 studoval na Střední průmyslové škole elektrotechnické v Dobrušce. Po škole nastoupil u Českých drah jako elektrotechnik. Pracoval tam do roku 2010. Od roku 1971 se učil u Miloše Tucha v Lidové škole umění v Jaroměři hře na klavír a od roku 1973 soukromě studoval hru na varhany u Josefa Pozdílka v Jasenné na Jaroměřsku. Už při základní škole, od roku 1977, příležitostně zastupoval za varhaníka ve Zvoli a Josefově. Trvale nastoupil do varhanické služby v roce 1980 na kůrech v Českém Meziříčí a okolí a v kapli na Starém Plese. Od druhé poloviny osmdesátých let je ředitelem kůru ve Zvoli. V roce 1987 převzal po Rudolfovi Matysovi místo varhaníka v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici, v roce 1991 se stal ředitelem kůru ve Velké Jesenici. Od roku 1991 je sbormistrem obnoveného chrámového sboru při kostele Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici.

Ve druhé polovině 19. a ve 20. století působila v České Skalici řada významných sbormistrů, a to jak u sborů církevních, tak světských. Ve druhé polovině 19. století to byli Josef Arnošt Kolisko, Vilém Wolf starší, Jan Poličanský a Josef Chládek, ve 20. století kupříkladu Vilém Wolf mladší, Karel Hejzlar starší a mladší, Karel Knop, Dalibor Doubek, Rudolf Matys, Karel Červený, Jaroslav Voňka, Ladislav Skořepa nebo Josef Kašpar. Mnozí ze sbormistrů vedli zároveň i několik sborů. Například ředitelé kůru farního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Malé Skalici byli často také sbormistry českoskalického Pěveckého sboru Bendl. Sbory si ostatně navzájem vypomáhaly.

Závěr

Do bakalářské práce jsem se snažila zpracovat z různých zdrojů informace o českoskalických pěveckých sborech. Nejvýznamnějším a největším českoskalickým sborem byl Pěvecký sbor Bendl, který vedla řada význačných sbormistrů. Jim, jejich životním osudům a tvůrčímu přínosu a také těm, kteří vedli další českoskalické světské, církevní a dětské (školní) sbory, jsem věnovala šestou kapitolu práce.

O Pěveckém sboru Bendl a jeho předchůdcích, o Zábavním spolku a posléze Pěvecko-zábavní jednotě Eden, se nachází velké množství hodnotných informací v archivu českoskalického Muzea Boženy Němcové. Měla jsem možnost seznámit se se zápisy ze schůzí, účetními doklady, korespondencí, s fotografiemi, plakáty, programy koncertů a v neposlední řadě s notovým materiálem sboru. Zaujala mě například korespondence mezi skladatelem Karlem Bendlem a vedením Pěveckého sboru Bendl.

V práci jsem se pokusila vylíčit také minulost českoskalického Ženského komorního sboru, který navázal na činnost Pěveckého sboru Bendl. Ženský komorní sbor je, po dvojí změně názvu, stále činný. V práci píší rovněž o českoskalických církevních sborech, o pěveckém sboru Církve římskokatolické, Církve bratrské a Církve československé husitské. Pěvecké sbory Církve římskokatolické a Církve bratrské jsou stále činné. Ve své práci se věnuji také dětským pěveckým sborům, především sborům školním.

Při shromažďování informací k tématu a při jejich zpracovávání jsem získala mnoho poznatků, zajímavých údajů, a to nejenom z historie hudebního dění v České Skalici, ale též z kulturních dějin města. Pracovala jsem s mnoha údaji o osobnostech, které v České Skalici působily a podílely se na hudebním životě. Snažila jsem se mnohdy se lišící informace o nich, lišící se data s ním spjatá, ověřovat a uvádět je na pravou míru. Díky notovým materiálům, které jsem měla k dispozici, jsem mohla porovnávat repertoár sborů. Jaký repertoár se zpíval v druhé polovině 19. století a ve 20. století s tím, jaký repertoár se zpívá dnes.

Uvědomuji si, že téma mé práce „*Sborový zpěv v České Skalici ve druhé polovině 19. století a ve 20. století*“ zůstává neuzavřené. Důvodem je skutečnost, že se sborový zpěv stále rozvíjí, a to i v České Skalici. Sborový zpěv má nezastupitelnou úlohu i v současné době a bezpochyby ji bude mít i nadále. Ráda bych se proto uvedenému tématu věnovala i nadále.

Použité zdroje

Archivní prameny

Státní okresní archiv v Náchodě:

Pamětní kniha obecné školy v České Skalici 1892 (1892-1902)

Pamětní kniha obecné dívčí školy v České Skalici 1902 (1903-1921)

Pamětní kniha měšťanské chlapecké školy v České Skalici (1918-1938)

Pamětní kniha obecné a měšťanské školy dívčí v České Skalici 1939 (1940-1971)

Kronika Školy obecné v České Skalici (1947 – 1953)

Kronika Školního divadla. Ředitelství měšťanské školy dívčí v České Skalici (1931-1935)

Archiv Muzea Boženy Němcové v České Skalici:

Ženská pěvecká jednota „Božena“ v České Skalici. Příjmy. 1870 – 1873, rukopis, nepag.

Ženská pěvecká jednota „Božena“ v České Skalici. Vydání. 1870 – 1882, rukopis, nepag.

Protokoly zábavního spolku „Eden“. 1876 – 1882, rukopis, nepag.

Jednací protokol pěvecko-zábavní jednoty Eden (Bendl) v České Skalici. 1881 - 1906

Pamětní kniha pěvecko-zábavní jednoty „Bendl“ v České Skalici. 1881 – 1935, rukopis, nepag.

Evidence členských příspěvků pěvecko-zábavní jednoty „Bendl“ v České Skalici. 80. léta 19. stol.

Inventář pěvecko-zábavní jednoty „Bendl“ v České Skalici, zhotovený v správním roce 1892 od Jana Poličanského, t. č. starosty, rukopis, nepag.

Oběžník pěv. zábav. jednoty „Bendl“ v Č. Skalici (pozdání na výborové schůze, valné hromady aj.). 1892 – 1908, rukopis, nepag.

Kniha zápisů (z výborových schůzí, valných hromad aj. pěveckého sboru Bendl v České Skalici). 1906 – 1936, rukopis, nepag.

Oběžník pěvecko-zábavní jednoty „Bendl“ v České Skalici (pozvání na výborové schůze, valné hromady aj.). 1909 – 1919, rukopis, nepag.

Pokladní kniha účetní pěvecko – zábavní jednoty „Bendl“ v České Skalici. 1909 – 1957, rukopis, nepag.

Oběžník zpěváckého spolku „Bendl“ v České Skalici (pozvání na výborové schůze, valné hromady aj.). 1920 – 1937, rukopis, nepag.

Knih příspěvků (Pokladní kniha) pěvecko – zábavní jednoty „Bendl“ v České Skalici. 1936 – 1948, rukopis, nepag.

Pamětní kniha (pěveckého sboru Bendl v České Skalici). 1936 – 1989, rukopis, nepag.

Knih zápisů (z výborových schůzí, valných hromad aj. pěveckého sboru Bendl v České Skalici). 1936 - 1951, rukopis, nepag.

Pokladní kniha pěvecko – zábavní jednoty Bendl v České Skalici. 1936 – 1950, rukopis, nepag.

Oběžník zpěváckého spolku „Bendl“ v České Skalici (pozvání na výborové schůze, valné hromady aj.). 1937 - 1945, rukopis, nepag.

Zpěvácký spolek „Bendl“ v České Skalici. Jednatelský zápisník. 1940 – 1951, rukopis, nepag.

Archiv Základní devítileté školy v České Skalici:

Kronika Základní devítileté školy v České Skalici, okr. Náchod (1971 – 1998)

Kronika Základní devítileté školy v České Skalici (1998 -)

Soukromý archiv Magdy Riegerové – Michalové:

Kronika Pěveckého komorního sboru (Ženského komorního pěveckého sboru). Česká Skalice: 1992 - 2005, sešit s pevnými deskami, rukou psané záznamy, ilustrace, vlepené fotografie, programy, novinové výstřižky, nestránkováno

Ostatní prameny:

Rozhovor s J. Kašparem [záznam rozhovoru]. 7. 4. 2015, osobní archiv autora

Rozhovor s M. Riegrovou – Michalovou [záznam rozhovoru]. 19. 3. 2015, osobní archiv autora

Rozhovor s J. Samkem [záznam rozhovoru]. 17. 3. 2015, osobní archiv autora

Rozhovor s H. Skořepovou [záznam rozhovoru]. 18. 2. 2015, osobní archiv autora

Rozhovor s L. Skořepou [záznam rozhovoru]. 18. 2. 2015, osobní archiv autora

Literatura

BAŠTECKÁ, Lydia. *Jak se žilo na kladském pomezí. Čtení ze starých pamětí a kronik*. Červený Kostelec: P. Mervart, 2004, 299 s. ISBN 80-86818-07-1

BAŠTECKÁ, Lydia. Kde hledat počátky České Skalice. 760 let první písemné zmínky, in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1998, č. 16, s. 2 – 3. ISSN 1210-6135

BOUZA, Erik. – MÜHLSTEIN, Ludvík. *Česká Skalice. Stručné dějiny města*. Česká Skalice: Muzeum Boženy Němcové, 1975, 79 s.

BENDA, Jindřich. Česká Skalice a hudba. *Českoskalický zpravodaj*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, 2004 č. 10 - 12, a 2005 č. 1 - 3

Bendl opět zpívá. *Pochodeň*. Hradec Králové: KV KSČ Hradec Králové, září 1967, roč. 56, č. 230, s. 2

ČERVENÝ, Karel. *Projev v závodním klubu ROH BN k 100. výročí založení Bendla*. Česká Skalice: 1976, strojopis, 6 s.

Československý hudební slovník osob a institucí. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1963 a 1965. 1. sv. A – L, 853 s., 2. sv. M – Ž, 1080 s.

Dějiny české hudební kultury 1890/1945. Praha: Academia, 1972-1981, 2 sv., 299 a 538 s.

DUCHÁČ, Václav. Českoskalická hudební tradice. Chvála již na stránkách Květů J. K. Tyla. *Nový čas*. Náchod: OV KSČ a rada ONV Náchod, březen 1984, roč. 25, č. 10, s. 5

HARVILKO, Jan. Českoskalický graduál z roku 1567. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1998, č. 16, s. 42 – 43. ISSN 1210-6135

HARVILKO, Jan. Slaviček rájský na stromě života slávu Tvůrci svému prozpěvující. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2005, č. 30, s. 11 – 12. ISSN 1210-6135

HAVLÍK, Vlastimil. Českoskalický kinematograf. in: *Rodným krajem. Sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1992, č. 5, s. 32. ISSN 1210-6135

HAVLÍK, Vlastimil. Z hudebních tradic České Skalice. *Českoskalický zpravodaj*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, září 2004, s. 12

HORKÝ, Roman. Čtenářská beseda Božena Němcová v České Skalici a její role v kulturním životě maloměsta. in: *Stopami dějin*. Náchod: Státní okresní archiv, 2000, roč. 6, s. 99 – 142. ISBN 80-86676-00-5, ISSN 1210-6135

Hudba v českých dějinách od středověku do nové doby. Praha: Supraphon, 1989, 483 s.

Hudební den města 4. září 2004. *Českoskalický zpravodaj – mimořádné vydání*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, 2004, 7 s.

KLIMEŠ, Luboš. Počátky spolkového pěveckého hnutí ve východních Čechách, in: *Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969, roč. IX, s. 35 – 85

KLIMEŠ, Luboš. Spolkové pěvecké hnutí východních Čech v 70. – 80. létech XIX. století. in: *Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971, roč. XIV, s. 67 - 122

KLOS, Jan. *Paměti města Česká Skalice*. Česká Skalice: Městská spořitelna, 1935, 46 s.

KONRÁD, Karel. *Dějiny posvátného zpěvu staročeského od XV. věku do zrušení literátských bratrstev. 1. část, XV. věk a dějiny literátských bratrstev*. Praha: V. Kotrba, 1893, 502 s.

KVĚTENSKÝ, Vlastimil. *Jiřinkové slavnosti 1837 – 1847*. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1964, 114 s.

KVĚTENSKÝ, Vlastimil. *Knihovny Náchodska za obrození*. Hradec Králové: Kruh, 1968, 257 s.

KVĚTENSKÝ, Vlastimil. Z dějin obrozenské knihovny v České Skalici. in: *Práce musea v Hradci Králové. Acta musei reginaehradecensis. Serie B. Vědy společenské. Scientiae sociales*. Hradec Králové: Východočeské nakladatelství (Havlíčkův Brod), 1964, roč. VI, s. 3 – 45

lask (Skořepa, Ladislav). Deset let se zpěvem. *Českoskalický zpravodaj*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, 2001, č. 11, s. 8 – 9

LUKÁŠ, Václav. Sborové tradice v České Skalici a zapojení učitelů v této hudební činnosti. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 1978. závěrečná práce z PGS. 79 s.

LUKÁŠOVÁ, Klára. Kulturní a společenský život v České Skalici od poloviny 19. století do poloviny 20. století. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2011. diplomová práce. 128 s.

MATĚNOVÁ, Jana. Ochotnické divadlo v České Skalici. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratří Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2013, č. 47, s. 34 – 36. ISSN 1210-6135

MUSIL, František. Rod erbu třmene a vrcholná kolonizace kraje na střední Úpě a střední a horní Metuji (I). in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratři Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2008, č. 37, s. 29 – 34. ISSN 1210-6135

MUSIL, František. Rod erbu třmene a vrcholná kolonizace kraje na střední Úpě a střední a horní Metuji. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratři Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2009, č. 38, s. 24 – 27. ISSN 1210-6135

MÜHLSTEIN, Ludvík. *Česká Skalice. Ratibořice*. Česká Skalice: Městský úřad – Muzeum Boženy Němcové, 1996, 56 s.

MÜHLSTEIN, Ludvík. Odkaz českoskalických jiřinkových slavností. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratři Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1990, č. 1 – 2, s. 12 – 15. ISSN 1210-6135

MÜHLSTEIN, Ludvík. 60 let prvního českého literárního muzea, in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratři Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 1991, č. 1 – 2, s. 7 – 10. ISSN 1210-6135

Národní, Z České Skalice n. Ú. (O našem hudebním životě). *Československý varhaník*. Německý Brod: Václav Vlastimil Hausmann, prosinec 1885, roč. 1, č. 10, s. 78

NOVÁK, Jan. *Nejstarší amatérské loutkářské soubory v ČSR*. Olomouc: SAL SČDO, 1983, 67 s.

PETITHANOVÁ, Lucie. Českosalický graduál z roku 1567. In: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratři Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko, 2001, č. 23, s. 10 – 12. ISSN 1210-6135

RESL, Václav. 100 let pěveckého sboru Bendl. *Nový čas*. Náchod: OV KSČ a rada ONV Náchod, listopad 1976, roč. 17, č. 90

ŘEHÁK, Karel. Česká Skalice a hudba. *Českoskalický zpravodaj*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, 2004, č. 2 – 6 a 9

ŘEHÁK, Karel. *Česká Skalice – město hudební*. Praha: Karel Řehák, 2004, počítačový print, 82 s. + 18 s. příloh

ŘEHÁK, Karel. Karel Tomíček – kněz a muzikant. *Českoskalický zpravodaj*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, 2002, č. 11 – 12, a 2003, č. 1 - 2

SAMEK, Jiří. P. Karel Tomíček, kněz a dirigent. in: *Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje A. Jiráska, B. Němcové a bratři Čapků*. Červený Kostelec: Městské kulturní středisko: 1996, č. 12, s. 23 – 24. ISSN 1210-6135

SCHEJBAL, Karel. Hudební život některých míst severovýchodní oblasti Východočeského kraje. in: *Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969, roč. IX, s. 61 - 85

- Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997, 1035 s. ISBN 80-7058-462-9
- SMOLKA, Jaroslav. *Malá encyklopedie hudby*. Praha: Supraphon, 1983, 736 s.
- STÁREK, Zdeněk. *Slovník českých sbormistrů*. Praha: Divadelní ústav, 1982, 2 sv., 710 s.
- ŠNAJDAR, Hynek. Sbor slavil desáté narozeniny. *Náchodský deník*. VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., červen 2002
- UHLÍŘ, Jiří. *Osobnosti Jaroměře*. Liberec: Bor, 2011, 227 s. ISBN 978-80-86807-77-5
- URBANOVÁ, Veronika. Ženský komorní sbor. *Českoskalický zpravodaj*. Česká Skalice: Městský úřad Česká Skalice, 2005, č. 2, s. 9
- VALOVÝ, Evžen. *Sborový zpěv v Čechách a na Moravě*. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1972, 254 s.
- VLČKOVÁ, Věra. *Amatérská sdružení v hudební historii 20. století v České Skalici*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2007. diplomová práce. 287 s.
- VLČKOVÁ, Věra. *Česká Skalice. Osobnosti kultury, umění a vědy*. Červený Kostelec: P. Mervart, 2014, 214 s. ISBN 978-80-7465-102-1
- VLČKOVÁ, Věra. *Z českoskalických pamětí. Vyprávění, co v České Skalici bylo a jak se žilo*. Červený Kostelec: P. Mervart, 2012, 362 s. ISBN 978-80-7465-030-7
- VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby*. Praha: Panton, 1988, 462 s.
- Žačky "Orla" zpívaly koledy. *Náchodské listy*. Náchod: F. K. Zachoval, leden 1941, roč. 46, č. 2, s. 3
- Žákovská akademie měšť. škol českoskalických. *Náchodské listy*. Náchod: F. K. Zachoval, červenec 1916, roč. 5, č. 30, s. 5

Seznam příloh

- I. Stanovy Ženské pěvecké jednoty Božena v České Skalici, 8. srpna 1870
- II. Pozvánka na hudební, pěveckou a deklamatorní zábavu uspořádanou Ženskou pěveckou jednotou Božena v České Skalici, 1872 (líc)
- III. Pozvánka na hudební, pěveckou a deklamatorní zábavu uspořádanou Ženskou pěveckou jednotou Božena v České Skalici, 1872 (rub)
- IV. Přijímací lístek Ženské pěvecké jednoty Božena v České Skalici pro paní M. Hemskou, 17. června 1873
- V. Úvod protokolu mimořádné valné schůze Pěvecko-zábavní jednoty Eden v České Skalici, 24. dubna 1884
- VI. Část protokolu mimořádné valné schůze Pěvecko-zábavní jednoty Eden v České Skalici; strana, na níž je uvedeno, že Pěvecko-zábavní jednota Eden v České Skalici byla přejmenována na Pěvecký sbor Bendl v České Skalici, 24. dubna 1884
- VII. Dopis skladatele Karla Bendla výboru Pěveckého sboru Bendl v České Skalici; poděkování za to, že byl pěvecký sbor pojmenován podle něho, 1. května 1884
- VIII. Karel Bendl (1838 – 1897)
- IX. Rezignace Jana Poličanského na funkci předsedy a sbormistra Pěveckého sboru Bendl v České Skalici, 24. února 1898
- X. Oznámení koncertu Pěveckého sboru Bendl v České Skalici s programem, 18. února 1923
- XI. Členové výboru Pěveckého sboru Bendl v České Skalici, 1936
- XII. Pozvánka na zkoušku Pěveckého sboru Bendl v České Skalici, 18. května 1945
- XIII. Jan Poličanský (1842 – 1903)
- XIV. Karel Hejzlar starší 1888 – 1955)
- XV. Dalibor Doubek (1898 – 1955)
- XVI. Rudolf Matys (1900 – 1990)
- XVII. Karel Hejzlar mladší (1919 – 2000)
- XVIII. Komorní ženský pěvecký sbor v České Skalici, vystoupení ve Vile Čerych, 24. května 2003
- XIX. Mimořádné vydání Českoskalického zpravodaje k Hudebnímu dni města, 4. září 2004

Statuty
ženské pěvecké jednoty "Božena" v české Itálii.

§. 1.

Účel spolku jest, evičiti se ve zpěvu, vůbec přednášením
písní světských i kostelních, pořádati zábavy dovolené,
myšl. a společenskou, vzdělanost povzbuditi a rozšiřovati,
mravnost učlechtovati, Duchem k myšlenkám dobrým a krás-
ným povznášeti a síly jednoty ke předporování dobročinných
věcí soustředovati.

§ 2.

Spolek přijme jméno: ženská pěvecká jednota, "Božena".

§ 3.

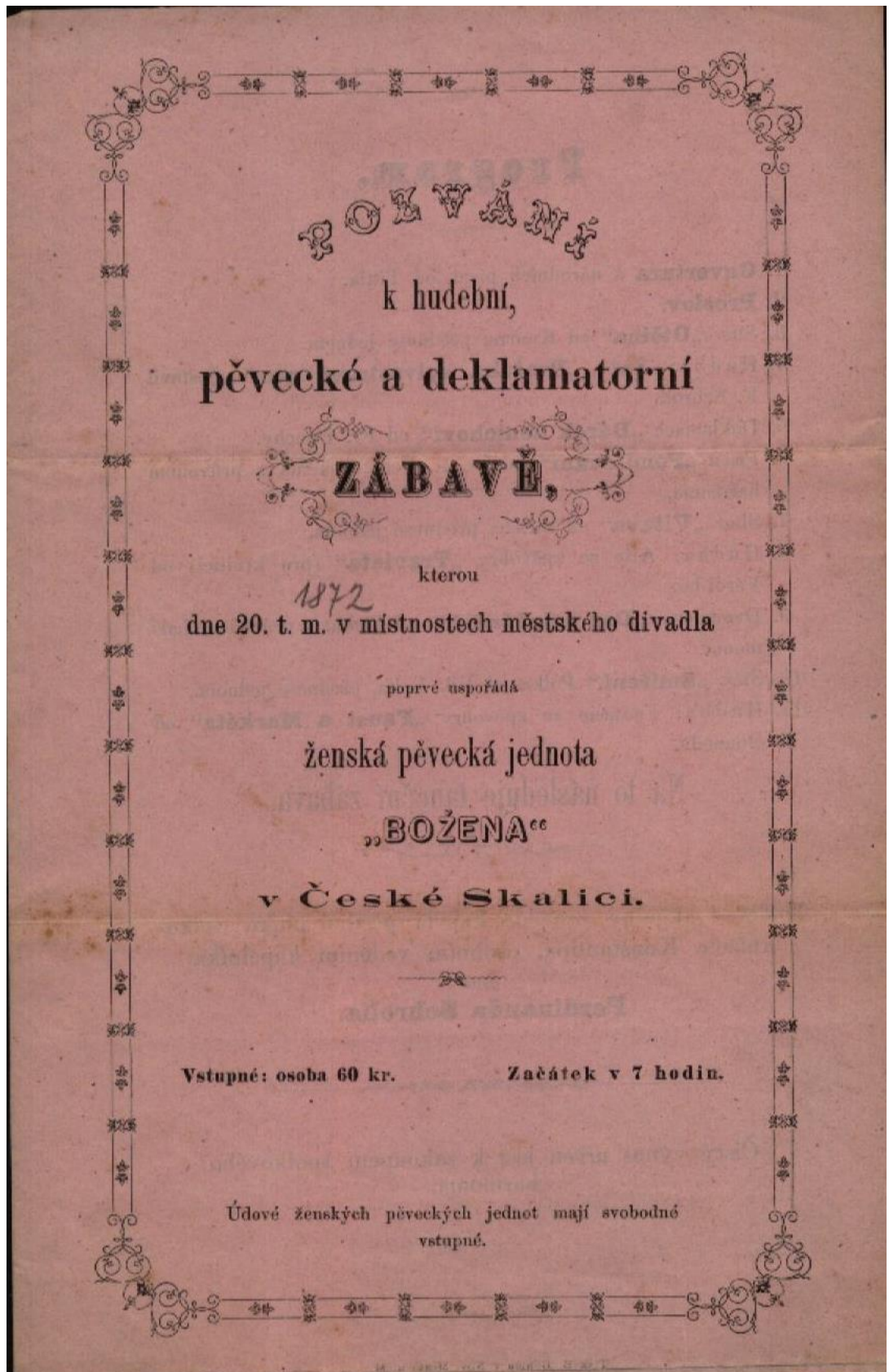
Pěvecká evičení odbyvati se mají nejméně po dvě hodiny
týdně v místnostech k tomu určených a to více písní
českých.

§ 4.

Veskerá údost, smí býti písní a divky v české Itálii bydlí-
cí, školou ještě navštěvující. Divky do jednoty přijaty nejsou.
Do jednoty mohou býti přijaty písní a divky mravů neuhon-
ných a vůbec zachovalé. Neletilé mohou býti přijaty jenom
se svolením svých zákonných zástupců.

§ 5.

Údové jednoty jsou:
a. výkonní, b. přispívající, c. čestní, a d. zakládající.

BOŽENA

k hudební,

pěvecké a deklamatorní

ZÁBAVĚ,

kteřou

1872
dne 20. t. m. v místnostech městského divadla

poprvé uspořádá

ženská pěvecká jednota

„BOŽENA“

v České Skalici.

Vstupné: osoba 60 kr. Začátek v 7 hodin.

Údové ženských pěveckých jednot mají svobodné vstupné.

Program.

1. **Ouvertura** z národních písní, od Tittla.
2. **Proslov.**
3. Sbor „**Otčina**“ od Knorra, přednese jednota.
4. Hudba: Směs „**Pražská sylvestrova noc.**“ Sestavil F. Schroll.
5. Deklamace „**Dárek ženichovi**“ od Fr. Douchy.
6. Píseň „**Pomilování**“ od Fr. L. Čelakovského, s průvodem harmonia.
7. Sbor „**Vltava**“ od Šiřišťe, přednese jednota.
8. Hudba: Arie ze zpěvohry „**Traviata**“ (pro křídlici) od Verdiho.
9. Dvojzpěv: „**Dar nejněžnější**“ od Picka, s průvodem harmonia.
10. Sbor „**Smíření.**“ Polka od Vil. Volfa, přednese jednota.
11. Hudba: Fantasie ze zpěvohry „**Faust a Markéta**“ od Gounoda.

Na to následuje taneční zábava.

Hudební skladby provede kapela pěšího pluku velkoknížete Konstantina, osobním vedením kapelníka

pana

Ferdinanda Schrolla.

Čistý výnos určen jest k zakoupení spolkového harmonia.

IV.

Přijímací listek Číslo

**ženské pěvecké jednoty „Božena“
v České Skalici.**

Ve schůzi dne *15. dubna* odbývané přijata jest
jednohlasně *paní M. Hlinská*
za úda *výkonného*

V České Skalici, dne *17. června* 1873.

A. Böhmova. *J. Markovská*
jednatelka. starostka.

Protokol

sepsaný o mimořádní, valné
schůzi členstva převecko-zá-
bavní jednoty „Eden“ v C. Ska-
lici, která byla dle usnesení
výboru této jednoty ve čtvrtek
dne 24. dubna 1884 o 7 hod.
večer v salóně p. Bartonického.

Schůzi předsedal a řídil J. Polvoň-
ský, starosta jednoty. —

Předmět rokování.

Na počátku schůze konstatoval starosta
že dle vyložení presenční listiny podpí-
sem přítomnost svou zjednalo 27 členů
z 59, kterých počet činí mimořádní,
nou dnešní valnou hromadu dle
odstavce II. § 7. Posavadních stanov
našeho spolku sečopnou platně se
uplatňují.

nouti za jméno spolkové, jest to

"Bendl"

umělec český, upřímný Cech,
na slovo vzatý, bodrý a ryzí
charakter a výtečně známý
skladatel hudební v Praze.

Návrh vyvolal krátkou, ale hor-
livou debatu, které se zúčastnili

pp. Bartoněk Jan, Fritz Arn.,
Joh. Jan, Fialhaber J. a více jiných
členů. Po krátké zakončující řeči

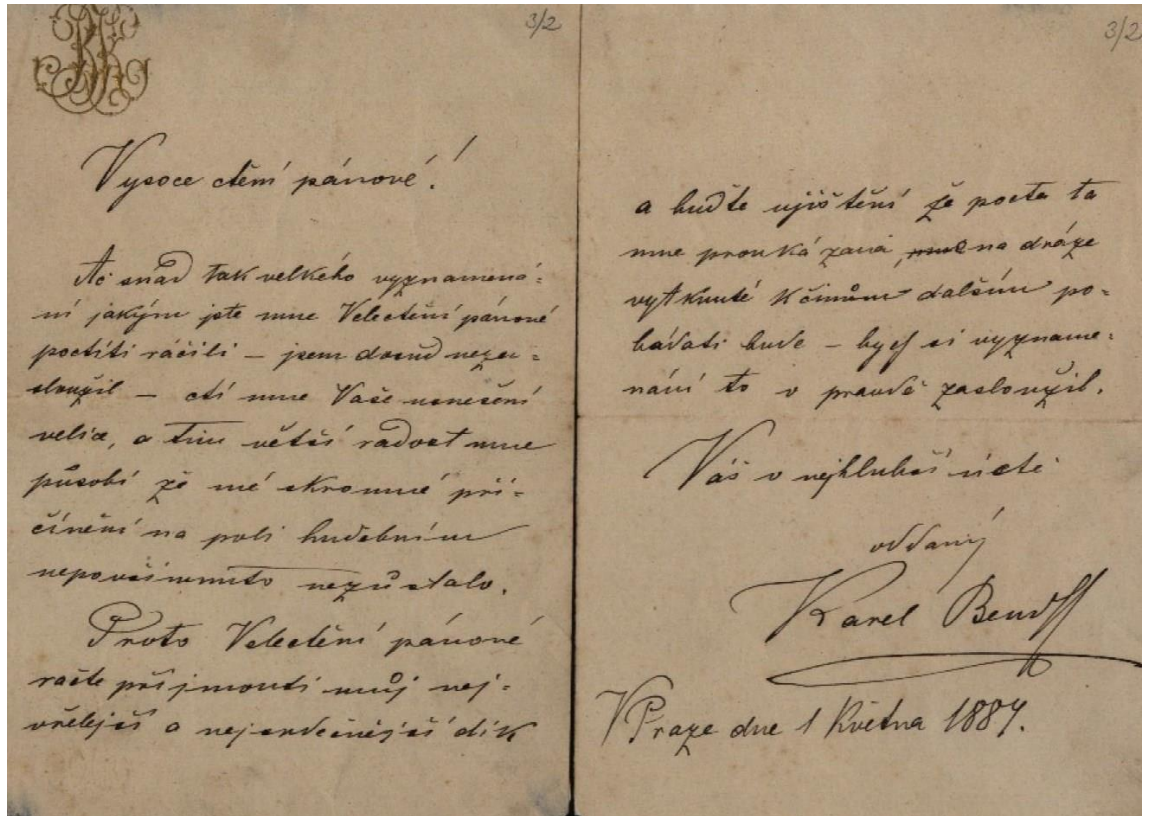
zpravodaje staroby, který se více
řádný kolovu nehlásil přijato
takměř všemi hlasy aby dosa-

vádní neslovanské jméno spolku
našeho "Eden" proměněno

no bylo pro zásluhy et. slovit
někdo skladatele českého p. Karla
Bendla ve jméno

"Bendl"

Cenný provoláno hlucně
mnoho zdaru

VIII.

P. J.

Sloužitelný Výbor
pěvecko-sábovní jednoty

„Bendl“
v C. Skalici!

V hluboké úctě podepsaný skládá
tímto hodnost předsedy a
sbornístra sábo. pěv. jedn. „Bendl“
v C. Skalici v ruce Vaše a přeje
této jednotě hojného rozkvětu a
zdaru!

Znamenám se Vám
v dokonalé a trvalé

úctě

J. Anšpöck
ř. uč. ob. školy
v C. Skalici.

V C. Skalici dne 24. února 1895.

ZPĚVÁCKÝ SPOLEK „BENDL“
V ČESKÉ SKALICI

pořádá

V NEDĚLI DNE 18. ÚNORA 1923

V SÁLE HOTELU pí. FR. BARTONÍČKOVÉ

KONCERT

ZA SPOLUÚČINKOVÁNÍ MĚSTSKÉ HUDBY,
SESÍLENÉ pp. OCHOTNÍKY.

PROGRAM:

- V. BELLINI: Ouvertura k opeře „NORMA“ - orchestr.
 E. GRIEG: a) PEER GYNT - SUITE I. - „SMRT ÅSEA“,
 b) „ „ „ II. - „SOLVEJGINA PÍSEŇ“,
 orchestr.
 K. BENDL: a) „HLE NA STA PÍSNÍ Z LESŮ LETÍ“,
 b) „DUŠE MLADÁ“,
 c) „STARÝ BODLÁK“ - sbory pro 2 ženské hlasy
 s průvodem klavíru.
 V. HRÍMALÝ: Ouvertura k opeře „ZAKLETÝ PRINC“ - orchestr.
 K. BENDL: „POMSTA VIL“ - pro ženský tříhlasý sbor a sola
 s průvodem klavíru.
 R. WAGNER: „LÍSTEK DO PAMÁTNÍKU“ - romance pro solo
 klarinetu s průvodem orchestru.
 A. DVOŘÁK: „LEGENDA I.“ - orchestr.
 J. MALÁT: „NAŠÍM ŽENÁM“ - sbor pro 3 žen. hlasy s průvodem
 orchestru.
 Sbory a hudbu nacvičil a řídí p. Karel Hejzlar.

XI.

Sestry a bratři!

Dostartě se dnes v pátek dne 18. května 1945
o 20.15 hod. do zpevněné proněhy v hotelu Exner
k nasvícení.

slavnostních sborů
kteří mají být zajištěny v neděli, dne 20. 5. m.

při oslavě znovuzabytí svobody!

Dochvilná účast všech, jest. příkazem!

starosta.		Luděk Kostý jedn. atk.
Klos Jaroslav	Fukarový L.	Naušerá J.
Beneš J.	Furuková bratři	Nevrstová Jitka
Beneš L.	Schreier J.	Martincová C.
Dědek K.	Sedláček O.	Oličská
Dostál J.	Fustek B.	Benešová K.
Dostál L.	Fustek ml.	Janová Běla
Dětina	Tajma F.	Lešáňková Běla
Fesla, litová	Dy. Tomiček K.	Příbylová Hana
Hromádka ml.	Tomáš	Pourová M.
Jelínek u Kili	Tomichová J.	Hofmannová Bla
Jirůčka J.	Tylorá	Reichertová L.
Jansa, učitel	Gondalová	Smolová J.
Kalib L.	Hesová J.	Tylorá J.
Katlik	Hamišová K.	Tedimová J.
Holeškové bratři	Hladibové pety	Vogelová C.
Exner Jaroslav	Hnízdová	Vítová L.
Hodek J.	Dostálová J.	Vávrová K.
Lešáňek L.	Chmelářová C.	Vlachová J.
Hatys B.	Janečková J.	Votlková
Koráb O.	Jaroušová J.	

XIII.

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

XVIII.

Českoskalický ZPRAVODAJ

mimořádné vydání

Z obsahu:

Str. 2
Pár slov úvodem

Str. 3
Z historie
„symfoňáku“

Str. 4
Malý orchestr

Str. 4
Taneční skupiny
a orchestry

Str. 4
Dechové hudby

Str. 5
Pěvecké kvarteto
Kanáři

Str. 6
Swingová hudba

Str. 7
Éra Bendlu trvala
více než 100 let

Str. 8
Program Jiřinkových
slávností 2004

Str. 8
Program hudebního
dne města

Pro občany města
ZDARMA

*Každá dobrá věc se musí probjovat zlem.
A kde není obtíž, není zásluha.
Jako vytrvalost v dobrém zasluhuje chválu,
tak nelze kárat změnu jednání,
rozhodne-li se někdo pro něco lepšího.
Není projevem lehkomyšlnosti,
ustoupí-li někdo od toho, co poznal jako omyl,
nýbrž je to známka zmožděného ducha.
Svorností malé věci rostou, nesvorností
i velké se rozpadávají.*

Karel Tomíček

Hudební den města

4. září 2004

www.CeskaSkalice.cz